

MASTERUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
AKADEMIN FÖR BIBLIOTEK, INFORMATION, PEDAGOGIK OCH IT

Bibliotek på lek och allvar
- En kvalitativ studie av vuxnas användning av barnavdelningen
Kanini på Malmö Stadsbibliotek

ELIN HOLMER

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

© **Författaren**

Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
– helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Svensk titel: Bibliotek på lek och allvar - En kvalitativ studie av vuxnas användning av barnavdelningen Kanini

Engelsk titel: A library for play and for seriousness – a qualitative study of how adults use the children’s library, Kanini, at Malmö public library

Författare: Elin Holmer

Handledare: Frances Hultgren

Färdigställt: 2018

Abstract: In 2016 a new space for younger children opened at Malmö public library called Kanini. Kanini builds on a vision of the future library for children where flexibility, offers of new experiences and children’s participation will characterize the library space and activities. As some of the children are very young, a large group users are adults. The aim of this master’s study is to examine a) how adults use the new children’s library in relation to the intentions expressed in Kanini’s steering documents and, b) adult conceptions of Kanini. In an ethnographic approach participant observations have been carried out at Kanini as well as an analysis of Kanini’s steering documents. The theoretical framework is based on the Four Space Model constructed by Henrik Jochumsen, Casper Hvenegaard Ramsussen and Dorte Skot-Hansen, together with a model of children’s participation developed by Barbro Johansson and Frances Hultgren as well as the concept of mothering developed by Sara Ruddick.

The analysis of the material shows that adults in the main use Kanini as intended according to the documentation i.e. in new and creative ways. At the same time, adults tend to have traditional ideas of what a children’s library is and how to use it. There would seem to be a contradiction in perceptions of the children’s library and how it is actually used. Conclusions include that the vision of the future children’s library may take some time to replace traditional expectations.

Nyckelord:

Folkbibliotek, Malmö Stadsbibliotek, barnbibliotek, kvalitativ studie, användarstudie, vuxna användare, four space model.

Innehållsförteckning

1	INLEDNING	2
1.1	DISPOSITION	3
1.2	BAKGRUND	4
1.2.1	<i>Folkbibliotek i förändring</i>	4
1.2.2	<i>Malmö Stadsbibliotek</i>	5
1.2.3	<i>Malmö Stadsbiblioteks barnavdelning Kanini</i>	6
2	PROBLEMFÖRMULERING	8
2.1	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	8
2.2	AVGRÄNSNINGAR	9
2.3	RELEVANS	9
3	TIDIGARE FORSKNING OCH BIBLIOTEKSSTUDIER	11
3.1	TIDIGARE STUDIER AV BIBLIOTEKS- OCH KULTURRUM FÖR BARN	11
3.1.1	<i>Rum för barn</i>	11
3.1.2	<i>Utformande av kulturrum för barn</i>	12
3.1.3	<i>Forskningsrapport – Delaktighetsprocesser</i>	13
3.2	FORSKNING OM (BARN)BIBLIOTEKSNUMMET I FÖRÄNDRING	13
3.2.1	<i>Det nya biblioteksrummet för barn</i>	14
3.3	STUDIER AV MALMÖ STADSBIBLIOTEK	15
3.4	SAMMANFATTNING	16
4	TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	17
4.1	THE FOUR SPACE MODEL	18
4.1.1	<i>Modellens fyra målsättningar</i>	19
4.1.2	<i>Modellens platser</i>	20
4.1.3	<i>Sammanfattning</i>	21
4.2	DELAKTIGHET	21
4.3	MODRANDE	23
4.4	SAMMANFATTNING AV TEORI	24
5	METOD	25
5.1	METODOLOGISKA TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	26
5.1.1	<i>Styrdokument</i>	27
5.1.2	<i>Deltagande observationer</i>	28
5.1.3	<i>Förberedelser inför deltagande observationer</i>	28
5.1.4	<i>Utförande av deltagande observationer</i>	29
5.2	ETISKA ASPEKTER	30
5.3	REFLEXIVITET	31
5.4	TEMATISK ANALYS AV EMPIRI	31
6	ANALYS AV EMPIRI	34
6.1	HUR ÄR KANINI TÄNKT ATT ANVÄNDAS?	34
6.1.1	<i>En plats att vara på med barn, för barn</i>	34
6.1.2	<i>Som en mötesplats</i>	34
6.1.3	<i>En plats att upptäcka och lära</i>	35
6.1.4	<i>Brukarinvolvering</i>	35
6.2	HUR ANVÄNDS KANINI AV VUXNA – OCH HUR UPPFATTAR VUXNA SIN ANVÄNDNING AV KANINI?	35
6.2.1	<i>Möte och interaktion</i>	35
6.2.2	<i>Deltagande</i>	39
6.2.3	<i>Som ett offentligt vardagsrum</i>	42
6.2.4	<i>Boken och leken</i>	43
6.3	RESULTAT OCH SLUTSATSER	47
6.4	REFLEKTIONER OCH VIDARE FORSKNING	49

SAMMANFATTNING	51
KÄLLFÖRTECKNING.....	53
BILAGA 1. INFORMATIONSBREV	56

1 Inledning

Frågan om vad ett modernt folkbibliotek är råder det delade meningar om och debatterna kring vad folkbiblioteket ska göra och vara är levande. Spänningen mellan den traditionella biblioteksrollen och biblioteket som relevant för samtiden visar olika ståndpunkter: Ska biblioteken vara en plats för bildning med fysiska samlingar som sin huvudsakliga dragkraft, eller ska biblioteket erbjuda nya sätt att förmedla kunskap i olika former?

Det verkar finnas två dominerande meningar om bibliotekets vara. Den ena bär tanken om att biblioteken måste utvecklas för att överleva – och den andra är farhågan att bibliotekens mening kommer försvinna med utvecklingen. På DN:s ledarsida den första februari 2018, framhåller Per Svensson bibliotekets tjänster som allt för omfattande och som ett hot mot bibliotekets ursprungliga funktion; att demokratisera bildning och göra bildning till ett värn för demokratin (Svensson 2018, 1 februari). Svensson får medhåll från Héidi Fried (2018, 9 februari), som menar att biblioteken skyddar demokratin, och att böckerna har en viktig roll i bibliotekets demokratiska funktion.

Samtidigt ser vi hur folkbiblioteken utvecklas och förändras runt om i landet, både fysiskt och innehållsmässigt. Ett aktuellt exempel på ett folkbibliotek som har tagit stegen i denna nydanande riktning är Malmö stadsbibliotek, som genom sitt antagande av den nya biblioteksstrategin 2008 ”*The Darling Library in the World – ditt liv, dina drömmar, ditt bibliotek*” ville utmana invanda föreställningar om vad ett folkbibliotek är. Kring det uppstod en livlig debatt, där kritiker motsatte sig det nya biblioteket som ett upplevelse – och kunskapscenter där litteraturen ensam inte är den bärande (folk)bildningsfaktorn (Svensson 2009, 19 september). Elsebeth Tank (2009, 27 oktober), dåvarande stadsbibliotekarie, var med och utvecklade den nya strategin, och menar att upplevelse och kunskap snarare kan ses som ett sätt att utmana biblioteksbesökare - eller hela lokalsamhället. Tank (2009, 27 oktober) framhåller en vidare syn på bildning, som hon menar sträcker sig bortom folkbildning i traditionell bemärkelse. Begreppet bildning baseras på dialog och respekt för att varje individ själv definierar vad som är meningsfullt för en själv (Tank 2009, 13 maj). Malmö Stadsbibliotek är numera känt som ett aktivt folkbibliotek som erbjuder olika händelser och evenemang.

Ett nytt tillskott i Malmö Stadsbibliotek är barnavdelningen Kanini för barn i åldern 0-8 år och deras vuxna, som öppnade hösten 2016. Kanini är resultatet av ett cirka 3 år långt projektarbete, som bygger på barns delaktighet både i processen i utformningen av avdelningen och i användningen av den färdiga avdelningen. Barnavdelningen är ett exempel på visionen om det framtida biblioteksrummet, där både miljö och innehåll formas efter nytänkande, flexibilitet och upplevelse. Efter öppnandet av den nya barnavdelningen har besöksantalet stigit i höjden (Malmö Stadsbibliotek 2017). Bland besökarna utgör de vuxna användarna en viktig målgrupp, eftersom de är i sällskap med barn på avdelningen. På barnavdelningen ska barnen alltid vara i sällskap med en vuxen, och besöket kräver således ett vuxenansvar.

När jag först besökte Malmö Stadsbiblioteks nya barnavdelning Kanini under den sena hösten 2016 var det med min son som då var sju månader. Jag visade honom de olika rummen med tunnlår, vulkangrop, böcker, och det mjuka

golvet. Sådär lite drygt ett år senare märker jag att rollerna har blivit ombytta – nu är det min son som visar mig platsen, böckerna och alla spännande utrymmen. Idag hinner jag knappt få av honom overallen och skorna innan han skuttar in i regnbågstunneln som finns vid ingången till Kanini och som är precis lagom för honom. Leka titt-it säger han. Denna plats är för honom, och andra små med sina vuxna.

Under våren 2018, när föreliggande studie inleds, har barnavdelningen Kanini varit öppen ett tag, och det är intressant att undersöka hur de vuxna användarna faktiskt upplever och använder avdelningen. Att barnavdelningen attraherar vuxna kan ses som en förutsättning för att avdelningen har besökare – stora som små. Kanini ska rikta sig till alla Malmös minsta barn och deras vuxna (Slutrapport Malmö Stadsbibliotek 2017). Det finns flera faktorer som väcker intresset att undersöka just vuxnas användning av Kanini. Dels är Kanini utformat även med hänsyn till vuxnas användning av avdelningen, dels har studier gjorts om barns användning av avdelningen (se Johansson & Hultgren 2018). Frances Hultgren och Barbro Johansson (2018) har nyligen publicerat en studie om barns delaktighet i utformandet och användandet av barnavdelningen Kanini. Eftersom de vuxna är med barnen under deras besök på Kanini utgör dessa en betydande användargrupp. Mot bakgrund av Johansson & Hultgrens (2018) studie, kommer föreliggande studie rikta sin uppmärksamhet mot de vuxna användarna och hur de förhåller sig till barnavdelningen Kanini. Mer specifikt kommer studien undersöka hur de vuxna använder barnavdelningen, och hur användningen förhåller sig till hur barnavdelningen Kanini är tänkt att användas utifrån de styrdokument som beskriver uppbyggnaden av Kanini.

Frågan i denna uppsats handlar om hur vuxna använder sig av den nya barnavdelningen Kanini på Malmö Stadsbibliotek, i förhållande till hur barnavdelningen är tänkt att användas.

1.1 Disposition

Den första delen av uppsatsen inleds med en bakgrund till studiens problemområde, vilken är betydelsefull för att beskriva och problematisera uppsatsens ämne. Bakgrunden skapar en förståelse för vart biblioteken är på väg, och vilka spänningar det kan ge upphov till och förbereder läsaren inför den problemställning som studien vilar på.

I kapitel två formuleras problemställningen, vilken motiverar ämnet föreliggande studie har för avsikt att inrikta sig på. Därefter presenteras studiens syfte och frågeställningar, studiens avgränsningar samt studiens relevans i förhållande till tidigare studier och forskning inom biblioteks- och informationsvetenskap.

Det tredje kapitlet inleds med en kortfattad beskrivning av informationsökningsprocessen och åtföljs därefter av tidigare forskning och biblioteksstudier, där studier om användningen av biblioteks- och kulturrum för barn, forskning om biblioteksrummet i förändring samt tidigare studier av Malmö stadsbibliotek lyfts fram i förhållande till föreliggande studie.

Kapitel fyra rymmer det teoretiska ramverk som utgör studiens analytiska perspektiv. Ramverket består av *Four space model – a new model for the*

public library (Jochumsen, Hvenegaard & Rasmussen 2012) vilken är en vision om vilka funktioner det framtida biblioteket kan fylla. Denna modell kompletteras med begreppen *delaktighet* och *modrande* vilka kommer att användas som ett sätt att tolka vuxnas användning av barnavdelningen Kanini.

I kapitel fem diskuteras och motiveras valet av metod. I detta kapitel redogörs för ett kvalitativt tillvägagångssätt genom deltagande observationer, samt insamlandet av styrdokument och analys av detta.

Sjätte kapitlet innehåller analys av empirin vilken består av deltagande observationer och slutrapporter kring uppbyggnaden av Kanini, slutsatser, samt ett avsnitt med reflektioner och förslag på vidare forskning.

Slutligen sammanfattas uppsatsen.

1.2 Bakgrund

I bakgrunden ges en övergripande skildring av förändringen av folkbiblioteken i stort – från en passiv institution till en institution full av aktivitet. Folkbibliotekens förändringsprocess exemplifieras genom Malmö Stadsbiblioteks som numera är känt som ett modernt folkbibliotek med många olika tjänster och möjligheter till upplevelser. Därefter görs ett nedslag i den nya barnavdelningen Kanini som öppnade hösten 2016 på Malmö stadsbibliotek, och som är föremål för denna studie.

1.2.1 Folkbibliotek i förändring

Det har spekulerats om det fysiska bibliotekets vara eller icke vara i framtiden, i samband med den snabba utbredningen av internet i slutet av 1990-talet. Skulle människor fortfarande ha ett behov av att besöka det fysiska biblioteket om bibliotekets tjänster kunde tillhandahållas digitalt? Så blev det inte. Den senaste SOM-undersökningen visar att biblioteken är fortsatt välanvända, och har ett högt förtroende i jämförelse med andra samhällsliga institutioner (Höglund 2017). Casper Hvenegaard Rasmussen, Henrik Jochumsen och Dorte Skot-Hansen (2012) framhåller biblioteket som mer levande än någonsin, om än förändrat. Biblioteken utvecklas från att ha bestått av passiva samlingar av böcker till levande institutioner, där användare kan möta medier, kunskap, kultur och andra användare. Till följd av teknologins framfart, har konkurrensen om människors uppmärksamhet i förhållande till kultur, kunskap och upplevelser aldrig varit större, menar Hvenegaard Rasmussen och Jochumsen (2010). Därför blir en av bibliotekens största utmaningar att både vara ett attraktivt och legitimt utbud i det fysiska biblioteket, och för att klara detta behöver biblioteken vara ”levande och mångsidiga institutioner” (Hvenegaard & Rasmussen 2010). Biblioteket som plats ska erbjuda liv och aktivitet men även utrymmen för ro. Biblioteken ska fungera som en plats för upplevelser, kreativitet och innovation – visioner som kräver nytänkande kring biblioteksrummet (Hvenegaard Rasmussen & Jochumsen 2010). Rapporten Nordic public libraries 2.0 (2010) framhåller hur folkbiblioteken inte längre definieras utifrån sina samlingar eller som förmedlare av information, utan snarare deras förmåga att relatera och skapa relationer till användare. Biblioteken tar i större utsträckning hänsyn till att användare har en aktiv roll i att påverka bibliotekens innehåll, och det handlar allt mer om att skapa platser för användare för dem att använda utifrån egna villkor och förutsättningar.

Katarina Michnik (2018) belyser i sin avhandling om hur bibliotekens olika verksamheter i en digital samtid öppnar upp för frågan om vad som stärker folkbibliotekens trovärdighet, och hur detta påverkar bibliotekets sociala legitimitet. Michnik framhåller bland annat hur användare tenderar att ha en gammalmodig föreställning om biblioteket, trots att själva utvecklingen av biblioteken utvecklas och går vidare. I *Gör biblioteket en forskel?* framhåller Jochumsen och Hvenegaard Rasmussen (2000) att biblioteksanvändares uppfattningar om bibliotekets funktion ofta är traditionell, ur den synpunkt att biblioteket som utlåningscentral är den huvudsakliga funktionen som de tillfrågade refererade till i undersökningen.

Förändring och utveckling av folkbiblioteken sker inte utan dilemman. Biblioteksdebatten har länge och ofta präglats av bibliotekets roll och uppgift. När biblioteken öppnar upp mer mot samhället, arrangerar fler aktiviteter och får fler samhällsuppdrag blir folkbibliotekets identitet föremål för diskussion. Vart går gränsen för bibliotekets uppdrag, och hur betraktas biblioteket som trovärdigt? Hur viktig är boken för bibliotekets roll? I Aalborg har man utvecklat ett näst intill boklöst barnbibliotek för barn i åldern 10 -13 år, där 90 % av böckerna har magasinerats i försöket att skapa ett för målgruppen attraktivt barnbibliotek i samklang med nutidens mediebild. Förändringen av barnavdelningen skulle skapa en distans till det klassiska barnbiblioteket, med fokus på lek och lust istället för en uppfostrande roll (Jensen & Buchhave 2009).

1.2.2 Malmö Stadsbibliotek

2008 antogs en ny strategi för Malmö Stadsbibliotek med namnet ”*The Darling Library in the World – ditt liv, dina drömmar, ditt bibliotek*”, för att svara till dåvarande kulturnämnd och kulturförvaltnings önskan om att utveckla verksamheten. Strategin ämnade genomföra ett paradigmskifte och utmana fysiska och mentala ramar för verksamheten (The darling library in the world 2011). Malmö Stadsbibliotek är ett exempel på ett folkbibliotek som har genomgått en transformation från att ha varit ett traditionellt bibliotek till en social arena, där biblioteket utgör en plats för händelser och aktiviteter genom nya former av spridningar av aktiviteter och med en ny flexibel design av biblioteksutrymmet (Hvenegaard Rasmussen, Jochumsen, Skot-Hansen 2012).

Som nämndes i inledningen har debatten kring Malmö Stadsbiblioteks biblioteksstrategi varit påtaglig i medier, vilket påvisar en spänning mellan de som står för utvecklingen av biblioteksverksamheten och de som befärrar att det traditionella stadsbibliotekets funktion och värde ska försvinna. Det finns bryderier kring bibliotekets förändringsprocess och hur dess framtid ska se ut, vilka värden som anses vara viktiga att bevara och vad som inte längre är relevant för sin tid. Dåvarande Stadsbibliotekarie Elsebeth Tank (2009, 23 oktober) framhåller i en artikel i *Sydsvenskan* att utvecklingen av Malmö Stadsbibliotek är en demokratisk angelägenhet – besökare måste uppleva att biblioteket har något att erbjuda dem och Tank menar att det klassiska biblioteket inte räcker till. Utvecklingen av Stadsbiblioteket som ett modernt bibliotek ska rymma fördjupning, historia men även ett varierat utbud av innovativa lösningar, framhåller Tank (2009, 23 oktober).

Hannah Carlssons (2013) avhandling ”*Den nya stadens bibliotek: Om teknik, förnuft och känsla i gestaltningen av kunskaps- och upplevelsestadens*

folkbibliotek” undersöker hur föreställningar om folkbibliotekets kris och förändringsbehov blir synligt och översätts i Malmö Stadsbiblioteks omvandlingsarbete, genom strategin *The Darling Library*. I avhandlingen framträder hur förändringen av Stadsbiblioteket leder till att biblioteket placeras i den attraktionsskapande sektorn, och konkurrerar med andra aktörer i kultur- och upplevelseindustrin om användares uppmärksamhet.

1.2.3 Malmö Stadsbiblioteks barnavdelning Kanini

Hvenegaard Rasmussen och Jochumsen (2010) beskriver biblioteksrummet för barn som tacksamt rum att experimentera med, och hänvisar till danska kulturministeriets rapport *Fremtidens biblioteksbetjening af born (2008)*, som ger förslag på att det framtida biblioteksrummet för barn ska vara en plats där man kan vara, lära och göra. Rapporten *Fremtidens biblioteksbetjening af born (2008)* framhåller att biblioteket inte längre är ett entydigt begrepp med en tydlig funktion, utan är både en fysisk byggnad, en digital tjänst, och en kulturinstitution (Biblioteksstyrelsen 2008). Denna syn på barnbibliotekets funktion gestaltas i Malmö Stadsbiblioteks barnavdelning Kanini, som öppnade hösten 2016.

Barn och unga är en prioriterad grupp för Malmö Stadsbibliotek, och barn i åldersgruppen 0-8 år har vuxit snabbt. Som svar till detta planerades och utfördes ett projekt i att göra om bibliotekets barnavdelning anpassat till barn i denna åldersgrupp, och deras vuxna (Malmö stadsbibliotek 2013). Efter 3,5 års projektarbete som kallades för ”Lilla Slottet”, öppnade en ny modern barnavdelning hösten 2016 med namnet Kanini. Projektet ämnade skapa en barnavdelning med en miljö som bygger på barns delaktighet, och rummet präglas av bland annat flexibilitet, nytänkande och upplevelse. Sedan invigningen av Kanini har besöksantalet expanderat rekordartat och utlåning av böcker och medier har ökat stort (Malmö Stadsbibliotek 2017).

Det finns två ingångar till barnavdelningen Kanini. Den ena är barnens egen ingång, en regnbågstunnel som sträcker sig utmed en inglasad vägg. I entrén finns skåp som pratar, bland annat ger de hälsningsfraser på olika språk. Efter entrén tar Bokskogen vid. Vid ingången finns en informationsdisk, med en liten trappa. Inne i bokskogen finns bokhylléträd, två kojor och ihåliga stockar på marken. Längst in i Bokskogen finns en matplats, med Micro och köksbänk där de vuxna kan värma och äta medhavd mat. I anslutning till Bokskogen börjar rummet Gryningen. Detta rum är anpassat till de minsta barnen 0-3 år, och har pekböcker i boktrågen som består av små tunnlar. Här finns en vulkangrop för lässtunder eller utforskande, och ett moln på väggen bakom med böcker. Längs med väggen finns sittplatser i olika höjder, för både små och stora att sitta. Därefter följer rummet Skymningen, för barnen i åldern 3-6 år. Här inne finns böcker längs med väggarna, och små trappor att sitta och klättra i, i mitten av rummet finns en gigantisk rund soffa. Längre bort finns ingången till rummet Skuggan för de äldsta barnen, 6-8 år. Här finns en stor koja att klättra upp i, och kapitelböcker. Längst in finns en lugn liten hörna med en soffa. Bredvid Skuggan finns sagorummet Grottan, som ska symbolisera lugn och mys. Här hålls även sagostunder för allmänheten och förskolor. Rummen har mjuka heltäckningsmattor som gör att de minsta barnen kan ta sig fram på mjukt underlag. Det finns ett sista rum som heter Regnbågen. Det är en skaparverkstad, som erbjuder material att skapa med. Kanini arrangerar skaparverkstäder vissa dagar i veckan med olika material och

teman. Här inne finns även Krumelurmaskinen, där barnen kan stoppa sina teckningar som sedan spelas upp som flygande bilder på väggen vid matplatsen i bokskogen.

2 Problemformulering

Biblioteket kan användas på olika sätt: genom att läsa böcker och tidningar, låna böcker eller medier, dricka kaffe, spela spel, delta i aktiviteter eller bara se sig omkring. Hela biblioteket i sig utgör en plats att vara i eller en plats att vara på, men barnbiblioteket utgör en specifik plats i biblioteket – riktat mot en prioriterad grupp (barn). Malmö Stadsbiblioteks Barnavdelningen Kanini kan ses som en symbol för en vision om hur framtidens biblioteksrum för barn kan se ut. Kanini är utformad utefter forskning kring barn och barns delaktighet, och om hur rummet kan skapas för att erbjuda flexibilitet och ge möjligheter till skapande. Som tidigare beskrivits inledningsvis, föreslås det framtida biblioteksrummet för barn vara en plats att vara, lära och göra något i (Rasmussen Hvenegaard & Jochumsen 2010). Biblioteksrummet kan härmed ses som en plats som inbjuder användaren till att vara aktiv, och medskapande i nyttjandet av biblioteksrummet. Förändringen av bibliotekets rum medför således även en förändring av bibliotekets funktioner. Barnavdelningen Kanini riktar sig till barn i ålder 0-8 år, och deras vuxna. Eftersom barn i denna åldersgrupp alltid ska ha en vuxen med sig, blir vuxna en viktig användargrupp av barnavdelningen. Besöksantalet har stigit enormt sedan öppnandet av Kanini (Malmö Stadsbibliotek 2017). Detta väcker frågor som får mig att vilja undersöka hur vuxna använder barnavdelningen - utan de vuxna kan barnen inte ta sig till Kanini. Att undersöka användningen av barnavdelningen ur vuxnas perspektiv kan bidra med nya utvecklingsmöjligheter för verksamheten: Vad är det som attraherar de vuxna användarna? Vad beror det ökade besöksantalet på? Ett av syftena med uppbyggnaden av Kanini var att få en större mångfald av användare, då majoriteten tidigare kom från socioekonomiskt starka områden. Har uppbyggnaden av Kanini medfört en bredare användarkrets? I entrén välkomnas besökarna av garderober som säger hej på olika språk, det finns barnböcker på olika språk och böcker med normkritiskt innehåll och ytorna är anpassade för användare med särskilda behov. Det finns många intressanta ingångar och frågor om Kanini, i föreliggande uppsats kommer fokus vara på hur barnavdelningen används av vuxna 2018.

Den nya barnavdelningen erbjuder många nya aktiviteter och användningsområden, och i styrdokumentet och forskning om Kanini beskrivs tankarna bakom visionen om den nya barnavdelningen. Finns det förväntningar på hur vuxna ska använda biblioteket - och hur använder de vuxna den nya miljön på barnavdelningen Kanini?

Eftersom rummet Kanini utgör en kontrast till det traditionella biblioteksrummet, med en miljö som tänjer på gränser för vad ett bibliotek kan vara blir det särskilt intressant att studera hur vuxna använder barnavdelningen som består av en miljö som är präglad av nytänkande, flexibilitet och upplevelse, med de utmaningar som det kan tänkas medföra: hur är rummet tänkt att användas, och hur används rummet?

2.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med föreliggande uppsats är att studera vuxnas användning av barnavdelningen Kanini, för att dels få förståelse för hur vuxna förhåller sig till

den nya barnavdelningen, och dels huruvida det praktiska nyttjandet av Kanini förhåller sig till Malmö Stadsbiblioteks tanke med den nya barnavdelningen.

För att uppnå syftet arbetar jag utifrån frågeställningarna:

- Hur är Kanini tänkt att användas?
- Hur använder vuxna Kanini?
- Vilka uppfattningar har vuxna om användningen av Kanini?

Frågorna utforskas från vuxna användares perspektiv. Ett sätt att närma sig de här frågorna är därför att studera hur barnavdelningen Kanini nyttjas och används av vuxna besökare genom deltagande observationer och informella samtal. För att förstå hur Kanini är tänkt att användas, analyseras styrdokument kring Kaninis uppbyggnad.

2.2 Avgränsningar

I föreliggande studie är jag intresserad av vuxnas upplevelser av Kanini. Som tidigare nämnts är de vuxna en stor användargrupp på barnavdelningen då de är i sällskap med barn. Studien avser således att studera hur vuxna använder rummet på barnavdelningen Kanini på Malmö Stadsbibliotek. I studien beskriver jag de vuxna användarna som just vuxna, då jag förutsätter att barn inte alltid är med sina föräldrar. De kan också vara på barnavdelningen med far- och morföräldrar, förmyndare, släktingar, pedagoger med flera. Studien utgår från en barnavdelning på ett folkbibliotek vilket får konsekvenser för studiens resultatets generaliserbarhet och representativitet. Det finns andra folkbibliotek vars barnavdelningar har genomgått omvandlingar till att vara ett rum för upplevelser och flexibilitet, bland annat Stockholm Stadsbiblioteks barnavdelning Rum för barn, Borås Stadsbiblioteks kulturrum Knacka på! Min avsikt är dock inte att applicera studiens resultat på vuxnas användning av andra barnavdelningar på folkbibliotek. Med användare menar jag de biblioteksbesökare som besöker barnavdelningen Kanini. Jag vill även förtydliga betydelsen av namnen ”Lilla Slottet” och ”Kanini”. Lilla Slottet är namnet på det projektarbete som resulterar i den nya barnavdelningen Kanini. En sista avgränsning gäller biblioteksbegreppet. Föreliggande studie utgår från fenomenet folkbibliotek, och därför kommer användningen av begreppet bibliotek att avse folkbibliotek.

2.3 Relevans

Folkbiblioteket är en institution som finns till för samhällets medborgare, vilket gör det både intressant och relevant att se hur användare använder biblioteket, och försöka förstå vilka uppfattningar som finns om folkbibliotekets funktion. Jag väljer att göra detta utifrån vuxnas användning av barnavdelningen Kanini. Att utforska vuxnas användning av specifikt barnbiblioteksrummet Kanini, är intressant av olika anledningar. Dels för att förändringsarbetet med folkbiblioteken pågår inom de flesta folkbiblioteksorganisationer, och Malmö Stadsbiblioteks barnavdelning är ett aktuellt exempel på hur biblioteksrummet för barn är i förändring för att möta nya samhälleliga behov, vilket visar studiens samhällsrelevans. Dels för att vuxna besökare utgör en viktig användargrupp i sällskap med barnen på barnavdelningen. De vuxna introducerar platsen för barnet och kan därför ses som en betydande användare, ett perspektiv som understödjer studiens biblioteksrelevans. Föreliggande

studie bidrar med vuxnas perspektiv och kan öppna upp för nya utvecklingsmöjligheter.

Föreliggande studie riktar sitt ljus mot vuxnas användning av barnbiblioteksrummet, således kan denna studie ses som ett bidrag och komplement till forskningsområdet inom barnbibliotek och användning då denna studie utgår från användares perspektiv.

3 Tidigare forskning och biblioteksstudier

I detta kapitel beskrivs tillvägagångssättet i informationssökning efter relevant forskning och tidigare studier kring folkbibliotek i förändring, samt utformning av barnbibliotek och nyttjandet av dem. Därefter beskrivs och diskuteras den forskning och de tidigare studier som hittats vilka erhållits som relevanta för föreliggande studie.

I sökningar efter studier och tidigare forskning har databaser inom biblioteks- och informationsvetenskap såsom Library & Information Science Abstracts (LISA) använts, Högskolan Borås digitala bibliotekstjänst samt Digitala Vetenskapliga Arkivet (DIVA). Dominerande sökord har varit bibliotek, bibliotek i förändring, barnbibliotek, biblioteksrum för barn, kulturrum, Malmö Stadsbibliotek och användarstudier. Sökningarna avgränsades till att inte vara äldre än tio år för dess relevans och aktualitet, utgöras av studier inom Norden för att rama in studiens fält.

Inom biblioteks- och informationsvetenskaplig forskning finns särskilt tre områden som är betydelsefulla att uppmärksamma för att placera min studie av vuxnas användning av barnavdelningen Kanini inom samma fält. Tidigare studier om användningen av biblioteks- och kulturrum för barn är relevant att få mer kunskap om för att ge min egen studie en grund att stå på, forskning om biblioteksrummet i förändring är viktig att studera för att sätta perspektiv på min studie. Dessutom finns det tidigare studier av Malmö stadsbibliotek som är användbara eftersom de lyfter fram Malmö Stadsbiblioteks som ett intressant studieobjekt. Följande kommer tidigare forskning och studier att presenteras kronologiskt genom tre indelningar - forskning om biblioteksrummet i förändring, studier av användningen av biblioteks- och kulturrum för barn, samt studier av Malmö stadsbibliotek.

3.1 Tidigare studier av biblioteks- och kulturrum för barn

Nedan kommer tidigare studier och forskning över kultur- och biblioteksrum för barn att åskådliggöras.

3.1.1 Rum för barn

Lena Lundgrens (2007) studie över barnbiblioteksrummet ”Rum för barn” på Stockholms Stadsbibliotek, syftar till att studera hur den nya barnavdelningen används av besökarna, i första hand av barn. Lundgren försöker svara på hur idén om omformningen av Rum för barn uppstod, och vad som händer när en teori omsätts från ett område till ett annat – i detta fall montessoripedagogik. Rum för Barn är ett exempel på ett biblioteksrum som är omgjort utifrån ett nytänkande perspektiv, utformad efter montessoripedagogiken och som efter öppningen har visat sig bli enormt populär. Barnavdelningen utgörs av rum som är åldersindelade, och verksamheten erbjuder program med olika aktiviteter, såsom teater, sångstunder etcetera. En intressant aspekt som Lundgren (2007) framhäver är hur lek är viktigt för barn och att vuxnas uppgift är att skapa möjligheter för barn att leka, något som är en bärande idé i Rum för barn. Tanken är dock att leken är en väg till lärande, inte att leken har ett egenvärde. Rum för barn vill med andra ord inte inspirera till alla typer av lek

utan sådan lek som anses främja läslust. Utifrån observationer bland de minsta barnen och deras föräldrar konstaterar Lundgren (2007) att föräldrar har ett stort ansvar i att vägleda och introducera barnen för alla möjligheter som biblioteksrummet erbjuder, något författaren är tveksam till om många föräldrar gör. Snarare kan Rum för Barn ses som ett utflyktsmål som är anpassat till barn. Lundgren kommer fram till att målsättningen med verksamheten inte stämmer överens med sättet Rum för Barn nyttjas. Bland annat framhåller Lundgren (2007) att det är svårt för besökarna att veta hur rummet är tänkt att användas, utan för många instruktioner från personalen.

Lundgrens studie ger exempel på hur det praktiska användandet av en barnavdelning inte alltid motsvarar syftet med avdelningen, och har beröringspunkter med föreliggande studie som syftar till att undersöka hur barnavdelningen är tänkt att användas och hur den används i praktiken, av vuxna. Resultatet som visar vuxnas förhållningssätt till både barns användning av avdelningen samt det egna nyttjandet av avdelningen är intressant i förhållande till föreliggande studies analys och resultat.

3.1.2 Utformande av kulturrum för barn

Sett till Barbro Johansson och Frances Hultgren (2015) studie om hur kulturverksamheter för barn byggt på barn och föräldrars delaktighet kan förverkligas, i rapporten *"Rum för de yngsta – Barns och föräldrars delaktighet i offentliga kulturverksamheter"*, kan föreliggande studie utgöra en fördjupning inom området, genom ett konkret exempel på vuxnas användning av ett biblioteksrum för barn. Rapporten utgår från ett forskningsprojekt KUMBA (kultur med barn), vilket började med en följeforskning av projektet Barnens kulturrum, där författarna har studerat hur ett kulturrum utifrån barns delaktighet kan införlivas. I Johansson och Hultgrens (2015) rapport problematiseras begreppet delaktighet, där barns delaktighet är knuten till en rumslig kontext. Med detta menas att barn och omgivande miljö samspelar med varandra, och det som rummet erbjuder kan skapa både möjligheter och begränsningar för hur barn använder sina egna kroppar, hur de interagerar med andra barn och vuxna och vad som kan upptäckas och läras i rummet (Johansson & Hultgren 2015). Författarna uppmärksammar hur de yngsta barnens och deras föräldrars perspektiv ligger ganska nära varandra, då det är föräldrarna som tar med sig barnen till kulturaktiviteter som de tror att barnen tycker om – där intresset för barnen utgör drivkraften för deltagandet i kulturverksamheten. Rapporten innehåller aspekter som kan bidra med betydelsefulla insikter om det fysiska rummets betydelse för användningen av det, men även förståelse för de vuxnas betydelse för, och roll i barns användning av kulturrummet. Betydelsen av den fysiska utformningen av kulturrummet är central i Hultgren och Johanssons rapport (2015), där föräldrarna lyfter fram vilka bekvämligheter som är viktiga för att kulturrummet för barn och deras vuxna ska trivas. Aspekter av bekvämligheter såsom fysisk bekvämlighet, funktionell bekvämlighet och psykologisk bekvämlighet konstaterades.

Författarna sammanfattar sina resultat av sina undersökningar av hur barn och föräldrar kan vara delaktiga i kulturverksamheter i en modell. Modellen komplexiterar delaktighetsbegreppet i processen att utveckla kulturrum med och för barn. Denna rapport utgör underlaget till det teoretiska begreppet *delaktighet* som kommer att användas i analysen av empirin i föreliggande

studie. Studien ger även stöd åt föreliggande studies resonemang om att de vuxna är en viktig användargrupp på barnbiblioteket, och därför är en relevant användargrupp att studera.

3.1.3 Forskningsrapport – Delaktighetsprocesser

Den delaktighetsmodell som Hultgren och Johansson (2015) har utvecklat genom forskningsprojektet KUMBA, har använts i projektet vid namn ”Lilla Slottet” - som utmynnade i barnavdelningen Kanini på Malmö Stadsbibliotek. I rapporten ”Att utforma ett barnbibliotek tillsammans med barn – Delaktighetsprocesser på Malmö Stadsbibliotek” (2018) beskriver Hultgren och Johansson sin följeforskningsprocess där utgångspunkten har varit att undersöka vad delaktighet betyder i förhållande till yngre barn, samt hur delaktighet kan komma till uttryck i barnbibliotekets utformning och verksamheter. Rapporten ger en översikt av upplägget för delaktighetsprocessen på Malmö Stadsbibliotek samt utgångspunkterna för forskningsprojektet. I rapporten beskrivs olika teman kring utformandet och förverkligandet av barnavdelningen; rummet och tingen, bibliotekets särart, de vuxna och barn som besöker eller arbetar i biblioteket och hur barn kan vara delaktiga i att utforma ett samlingssystem. I följeforskningsprojektet fokuserar Hultgren och Johansson (2018) främst utifrån barns användning av Kanini, varpå föreliggande studie förhoppningsvis kan ses som ett komplement till studiet av den nya barnavdelningen Kanini.

De vuxna framhålls som en viktig del av den miljön som barnen interagerar med och är delaktig i. Det är de vuxna som introducerar barnet för världen, och hjälper barnet att bli trygg i sin omgivning. I detta sammanhang uppmärksammar författarna begreppet ”modrande” som innebär att skydda barnet, stödja barnets utveckling och socialisera barnet in i ett sammanhang.

Det är mot bakgrund av Hultgren och Johanssons studier över barns delaktighet i utformning av den nya barnavdelningen Kanini och användningen av den som föreliggande studie tar vid och fokuserar på den vuxna användargruppen på Kanini.

Följeforskningen om barns delaktighetsprocesser fokuserar på barn, och lyfter de vuxnas betydelse för användningen av Kanini. Detta ger föreliggande studie en motivation till att flytta perspektivet till de vuxna användarna för att se hur de både förhåller sig till den nya avdelningen, och hur de använder den.

3.2 Forskning om (barn)biblioteksrummet i förändring

Följande kommer teorier och forskning om biblioteksrummet och särskilt biblioteksrummet för barn att presenteras och diskuteras i förhållande till föreliggande studie. Underlaget utgörs dels av danska kulturministeriets rapport *Fremtidens biblioteksbetjening af børn* (2008), som ger förslag på det framtida barnbibliotekets funktioner. Dels ett kapitel ur antologin *Barnet, platsen, tiden – teorier och forskning i barnbibliotekets omvärld* (red. Kerstin Rydsjö, Frances Hultgren, Louise Limberg 2010) skrivet av Hvenegaard Rasmussen och Jochumsen, lektorer vid institutet för informationsstudier vid Köpenhamns universitet, som diskuterar och beskriver barnbibliotek och barnbiblioteksrummet och hur dessa historiskt har förändrats.

3.2.1 Det nya biblioteksrummet för barn

Danmark är ofta banbrytare inom utvecklingen i biblioteksvärlden. Detta visar sig i rapporten *Fremtidens biblioteks- betjening af børn* (Biblioteksstyrelsen 2008) som presenterar förslag på hur framtiden biblioteksrum för barn kan se ut. Denna rapport illustrerar den vision som känns igen i uppbyggnaden av Malmö Stadsbiblioteks barnavdelning Kanini, och kan vara användbar för att förstå utbredningen och utgöra exempel hur det framtida biblioteksrummet för barn förändras i syfte att vara relevant för sin tid. Rummet är centralt i min studie, eftersom det är själva biblioteksrummet för barn som är platsen där studien äger rum. Rapporten inleds med barnbibliotekets ursprungliga och centrala roll för bildning, och att det fortsatt ska vara så i framtiden men utifrån fler perspektiv. I beskrivningen för det framtida biblioteksrummet för barn framkommer det att rummet ska vara en plats för barn att vara, en plats att lära och en plats att göra. Den idé som läggs fram om biblioteksrummet är att det ska präglas av flexibilitet, för att besökarna ska erbjudas nya upplevelser vid sina besök, och upplevelser som de inte får någon annanstans.

Rapporten *Fremtidens biblioteks- betjening af børn (2008)* visar ett omfattande arbete med att utveckla biblioteksrummet för barn. I processen omdefinierar framtidens bibliotek sin egen roll i förhållande till användare och samhället. Det framtida biblioteksrummet för barn som en plats att vara, lära och göra i diskuteras mer ingående av Hvenegaard Rasmussen och Jochumsen (2010) i kapitlet ”*Från läsesal till levande bibliotek – barn ungdomar och biblioteksrummet*”, där författarna ger en historisk skildring av hur biblioteksrummet för barn har utvecklats genom tiden. Förändringen av biblioteksrummet härleder författarna till en process där biblioteken ska utvecklas från att vara passiva samlingar av böcker till levande institutioner som kan förmedla och sammanföra användaren med kunskap, kultur, andra användare för att hålla jämna steg med den tekniska utvecklingen. Hvenegaard Rasmussen och Jochumsen (2010) beskriver utvecklingen av framtidens biblioteksrum som en vision – och för att denna vision ska bli verklighet behöver biblioteksrummet förändras på ett nytänkande sätt.

Författarna diskuterar biblioteksrummets funktioner, utifrån rapporten *Fremtidens biblioteks- betjening af børn* (Biblioteksstyrelsen 2008) där biblioteksrummets funktioner för barn föreslås vara en plats att lära, göra och vara i. Att användarna ska välja att vara i biblioteket därför att de erbjuds något som de annars inte skulle få, och att biblioteket ska vara ett upplevelsecentrum, är aspekter som lyfts fram i förhållande till biblioteket som en plats att vara i. Rummet som en plats att lära i, innebär att rummet ska inrymma många olika aktiviteter då synen på barns lärande förutom läsning, språkstimulering även innefattar lek. Detta kräver att det moderna rummet behöver präglas av flexibilitet.

Hvenegaard Rasmussen och Jochums (2010) diskussion om biblioteksrummet som en plats att lära, göra och vara i, är något som kan vara användbart i studiet av vuxnas användning av barnavdelningen Kanini. Kanini är skapat i syfte att vara anpassat till moderna förutsättningar, där flexibilitet, upplevelse kan ses som en kontrast till det traditionella biblioteksrummet. Inte minst känns visionen om det moderna biblioteksrummet som aldrig helt färdigt igen, både i Hvenegaard Rasmussens och Jochumsen (2010) beskrivning av biblioteksrummet som en levande organism som kontinuerligt förändrar sig

och i beskrivningen av att målet med utformandet av Kanini är att aldrig bli helt färdig (se Malmö stadsbibliotek 2017).

3.3 Studier av Malmö Stadsbibliotek

Slutligen i detta kapitel om tidigare forskning och studier som är relevanta för ämnet kring min studie, kommer två studier som specifikt handlar om Malmö Stadsbibliotek att nämnas. Carlssons (2013) avhandling *”Den nya stadens bibliotek: Om teknik, förnuft och känsla i gestaltningen av kunskaps- och upplevelsestadens folkbibliotek”* tar sig an den förändring som Malmö Stadsbibliotek genomför genom biblioteksstrategin *”The darling library – dina drömmar ditt bibliotek”*, och Frida Carlgren och Charlotte Ekman (2010) lyfter fram den omtvistade debatten kring den nya biblioteksstrategin för Malmö stadsbibliotek.

Carlssons (2013) avhandling om Malmö Stadsbibliotek är intressant då den illustrerar distinktionen mellan det ”gamla” och det ”nya” Stadsbiblioteket i Malmö. Bakgrunden till avhandlingen är de föreställningar om ”kris” och förändringar genom samhällsomvandlingar som präglar folkbibliotekssektorn, och som har lett till förändringar inom folkbiblioteken, och så även Malmö Stadsbibliotek. Avhandlingens övergripande syfte är att undersöka hur föreställningar om folkbibliotekets kris och förändringsbehov blir synligt och översätts i Malmö Stadsbiblioteks omvandlingsarbete, genom strategin *The Darling Library*. Författaren framhåller hur Malmö Stadsbibliotek är ett intressant exempel på strävan efter den förnyelse som ofta framträder i folkbiblioteksdebatter. Carlsson (2013) menar att förändringsarbetet bland annat har präglats av ambitionen att bredda både bilden av Stadsbiblioteket och dess innehåll, för att dra till sig en större publik och därmed vidga deltagandet. I Carlssons avhandling skildras kontrasten mellan det traditionella stadsbiblioteket som setts som bärare av tradition, och det moderna biblioteket som präglas av ett paradigmskifte. Omvandlingen av Malmö Stadsbibliotek skedde inte utan motreaktioner. Debatten framträdde i dagstidningar, vilket Carlgren och Ekman (2010) uppmärksammar i sin masteruppsats *”Det älskade biblioteket – en diskursanalys av debatten kring Malmö Stadsbiblioteks visioner.”* I uppsatsen granskas debatten om Malmö stadsbibliotek och den nya biblioteksstrategin *”The Darling Library”* som fick stort utrymme i dagstidningen *Sydsvenska dagbladet*. Syftet med studien är att få kunskap om vilka uppfattningar om folkbibliotekets roll i samhället som uttrycks. Författarna identifierar en bevarandediskurs och förändringsdiskurs i studiet av debatten om förändringen av Malmö Stadsbibliotek, där det i mångt och mycket handlar om en konflikt om vilken funktion biblioteket ska fylla.

Om denna förändring råder olika meningar, samtidigt som förändringen medför att biblioteket vänder sig till användare på ett nytt sätt; hur påverkar denna förändring användares nyttjande av biblioteksrummet och uppfattningen om bibliotekets funktioner? Carlssons (2013) avhandling synliggör ett flertal aspekter som belyser intresset och problemområdet för föreliggande studie. Malmö Stadsbibliotek är ett intressant exempel att utgå från i studiet av ett rum i omvandling, eftersom det är en omfattande och påtaglig förändring, och Carlgren och Ekmans (2010) uppsats visar den konflikt som råder om vad ett folkbibliotek ska vara.

3.4 Sammanfattning

De olika studier som jag har tagit upp i detta kapitel utgör komponenter som är av vikt och intresse för min studie. Studier kring barnbibliotekets användning fokuserar på barns användning, häri kan min studie fylla en lucka genom att utgå från vuxnas perspektiv. Det finns fortfarande ganska få studier av nyttjandet av barnavdelningen, särskilt utifrån vuxnas perspektiv, något som kan ses som förvånade med tanke på att vuxna är med sina barn ganska långt upp i åldrarna eftersom det kan vara svårt även för de lite äldre barnen att på egen hand ta sig till biblioteket.

De olika perspektiv och exempel som ovan nämnda studier och forskningsprojekt utgör en grund för mitt intresse för föreliggande studie, och för dess relevans inom området biblioteks- och informationsvetenskap, samt mer specifikt användningen av (barn)biblioteksrummet. De teoretiska perspektiven på barnbibliotek och barnbiblioteksrummet appliceras på de mer konkreta forskningsprojekten av Barbro Johansson och Frances Hultgren (2015 & 2018) vilket tillsammans ger en god grund för min studie att vila på, samt analyseras utifrån. De specifika studierna av Malmö Stadsbibliotek ger en bakgrund och kunskap om min aktuella studieplats, där jag ämnar fördjupa mig i barnavdelningen Kanini som utgör en speciell del av Malmö Stadsbibliotek.

4 Teoretiska utgångspunkter

I detta avsnitt ryms det teoretiska ramverk som används för att analysera det insamlade materialet. Materialet har samlats in genom deltagande observationer och samtal med besökare på barnavdelningen Kanini på Malmö Stadsbibliotek, samt genom analys av styrdokument kring projektet Lilla Slottet som är namnet på uppbyggnaden av den nya barnavdelningen Kanini.

Henrik Jochumsen, Dorte Skot-Hansen och Casper Hvenegaard Rasmussens (2012) modell för det framtida folkbiblioteket The four-space model utgår från användares behov i utvecklandet av biblioteksverksamheter. Modellen kan användas både som ett verktyg för att designa och utveckla biblioteket, och samtidigt förespråka olika värden för biblioteket. The four spaces model lämpar sig väl för denna studie, då modellen visualiserar möjligheter och målsättningar som samtids bibliotek kan ha. Utvecklandet av modellen bygger på forskarnas iakttagelser av dagens senmoderna samhälle, präglad av mångfald och komplexitet (Jochumsen & Hvenegaard Rasmussen 2007).

Four space model fungerar på en övergripande nivå och i föreliggande studie fördjupas den genom användningen av begreppen delaktighet och modrande, vilket gör att modellen anpassas mer till barnbibliotekets användare. Begreppet delaktighet tillämpas utifrån Hultgren och Johanssons användning av begreppet i studier av och forskning om barn och delaktighet i utformningen av kulturrum för barn (Hultgren & Johansson 2015, 2018). Detta begrepp har Hultgren och Johansson utformat efter en modell, en så kallad delaktighetsmodell, vilken är användbar för att förstå rummets utformning och dess betydelse för användningen. Begreppet modrande syftar till att en vuxen – oavsett kön eller biologiskt band, tar hand om barnet genom att skydda, socialisera och stödja barnets utveckling (Ruddick 1999). Detta begrepp används i analysen för att skapa förståelse för vuxnas användning av Kanini, som nära sammankopplat med barn, och omsorgen kring barn.

Tillsammans utgör dessa tre komponenter four space model, delaktighet och modrande det teoretiska ramverk som kommer att användas för att analysera empirin i föreliggande studie. Four Space model är användbar i analysen av det insamlade materialet som består av deltagande observationer eftersom den kan förklara *hur* vuxna använder barnavdelningen Kanini, som en plats för inspiration, en plats att lära sig saker, en mötesplats, en plats för uppträden eller en blandning av det som modellen tillskriver bibliotekets olika möjligheter och funktioner. På samma sätt är denna modell användbar i analysen av styrdokumenten - hur framträder tanken med användningen av barnavdelningen Kanini i förhållande till four space model? Begreppen modrande och delaktighet kan ge förståelse för den praktiska användningen av Kanini- varför används barnavdelningen på det sätt som det görs av vuxna?

I följande avsnitt kommer inledningsvis Four spaces model att beskrivas, och kopplas till hur modellen kommer att appliceras på det insamlade materialet. Därefter kommer begreppen delaktighet och modrande beskrivas och knyts an och användas i anslutning till Four spaces model.

4.1 The four space model

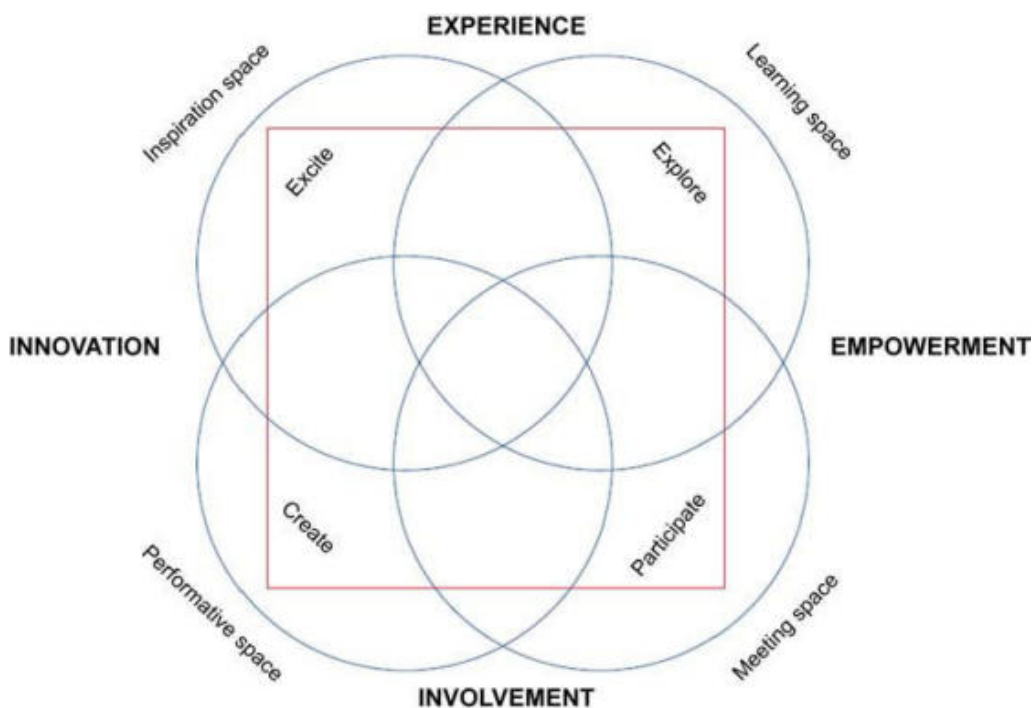
I detta avsnitt kommer The four space model att beskrivas, och därefter redogörs för hur modellen appliceras på det insamlade materialet.

The four space model har sitt ursprung i en modell över bibliotekets funktioner som Dorte Skot-Hansen och Marianne Andersson tidigare utvecklade. Till följd av samhällsomvandlingar och förändrade förutsättningar för folkbiblioteken, har Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen och Skot-Hansen (2012) modifierat den ursprungliga modellen och anpassat den till den samtid och de förutsättningar som biblioteken befinner sig i idag i vad forskarna definierar som ett kunskaps- och upplevelsesamhälle, och hänvisar till sociologerna Zygmunt Bauman och Anthony Giddens koncept om det senmoderna samhället. Idéerna kring det senmoderna samhället är ett sätt att ge förståelse för hur institutioner förändras i takt med samhällsomvandlingar. Bauman (1989) och Giddens (1991) framhåller bland annat hur det senmoderna samhället präglas av globalisering, individualisering, ständig föränderlighet, och en minskning av traditioner. Det sista framhäver Hvenegaard Rasmussen och Jochumsen (2007) att folkbiblioteket utgör ett tydligt exempel på, med hänsyn till förändringen av bibliotekets traditionella funktion. Jochumsen et Al. (2011) beskriver en upplevelsekultur präglad av ekonomi och marknad, vilket ställer högre krav på biblioteksverksamheter att konkurrera med för att kunna leva upp till förmågan att erbjuda ett attraktivt upplevelseutbud för användare.

Dessa samhälleliga förändringar innebär utmaningar för samhället och individen, men även andra förutsättningar för folkbiblioteket som institution. Biblioteket kan vara en plats för människor att mötas, för att vara en del i ett sammanhang som ska generera trygghet i sig själva och i relation med andra, något som Jochumsen et al. (2012) gestaltar i uttrycket ”from collection to connection”. Folkbibliotekets betydelse är inte bara bundet till bibliotekets plats eller material, och tillgängligheten till information och kulturella upplevelser har andra förutsättningar nu, vilket medför att bibliotekets legitimitet blir beroende av vad de kan bidra med till sina användare och samhället. (Hvenegaard Rasmussen, Jochumsen & Skot-Hansen 2011) Four space model har således utformats i syfte att möta rådande samhälleliga utmaningar och för att synliggöra bibliotekets framtida möjligheter (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012).

Forskarna ger exempel på hur Four Space model har använts i det praktiska arbetet med biblioteken i Norden. Bland annat har modellen använts såväl som ett instrument för att organisera och omorganisera biblioteksverksamheter, som i planeringen av nya bibliotek. Modellen har även använts i utvecklandet av biblioteksplaner och policys, och som en del i utvecklandet av bibliotekets roll i ett demokratiskt samhälle (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012).

Modellen illustreras i figur 1:

The four spaces - A new model for the public library

Figur 1: *The four spaces of the public library* av Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen och Skot-Hansen (2012). Med godkännande av Henrik Jochumsen 2018-03-23.

4.1.1 Modellens fyra målsättningar

Här kommer modellens innehållsliga begrepp och delar att beskrivas.

The four spaces model består av fyra målsättningar som forskarna framhåller som viktiga för biblioteket att stödja:

- Experience
- Involvement
- Empowerment
- Innovation

Termerna används på engelska för att inte riskera någon eventuell meningsförskjutning. *Experience* innebär att besökare får ta del av upplevelser som sträcker sig bortom litteratur, konst och teater till exempel. Med *Involvement* menas att besökaren får vara en del av ett sammanhang, genom möten med andra människor. Båda dessa begrepp avser att stödja individens strävan efter att söka mening och identitet i tillvaron genom deltagande och upplevelse. Biblioteket kan genom dessa mål bidra till att skapa plats för lärande, upplevelse, engagemang genom deltagande i möten och kreativitet.

Termerna *Empowerment* och *Innovation* syftar till att stödja övergripande samhällsliga mål. Barbro Johansson (2010) översätter begreppet empowerment till egenmakt, och begreppet eftersträvar mer specifikt till att skapa oberoende och självständiga individer. *Innovation* avser förmågan att skapa lösningar på praktiska problem, utveckla nya koncept, metoder och konstnärliga uttryck.

Jochumsen et al. (2012) framhåller vikten av målsättningen med *Empowerment* och *Innovation* som centrala delar för att stärka nationens globala konkurrenskraft, och dels i förhållande till individens självförverkligande. *Empowerment* syftar specifikt till att utveckla starka individer som kan lösa problem, och *Innovation* handlar om att förmågan att utveckla nya koncept, metoder eller konstnärliga uttryck. Målen har flera gemensamma drag och överlappar därför varandra, och bör därför ses som integrerade för att modellen ska ha en god funktion.

4.1.2 Modellens platser

Vidare består modellen av fyra ”spaces”, eller platser som jag översätter det till hädanefter. Platserna är inte fysiska rum, utan representerar de möjligheter som kan uppnås både i det fysiska biblioteket men även digitalt. Jochumsen et al. (2012) framhåller hur dessa fyra plaster inte ska ses som separata, utan snarare som överlappande eftersom de integrerar med varandra, genom att de olika funktionerna som platserna representerar återfinns i arkitektur, design, tjänster, program etc. Dessa olika rum innehar olika funktioner som syftar till att stödja de målsättningar som presenterade ovan. De fyra platserna definierar Jochumsen et al. (2012) som följande;

- Inspiration place
- Learning place
- Meeting place
- Performative place

Inspiration Place

Med Inspiration place avses att biblioteket innehar platser och utbud som möjliggör meningsfulla upplevelser. Besökare erbjuds att uppleva meningsfulla aktiviteter, vilka kan fås genom sagoläsning och andra estetiska uttryck och aktiviteter. Meningen med dessa meningsfulla upplevelser ska vara att besökaren ska få nya idéer och uppfattningar, och våga göra nya saker. Biblioteket ska utgöra en upplevelse i sig, och genom att erbjuda en plats för inspiration ska biblioteket kunna förmedla olika sorters estetiska upplevelser som kan förhålla sig både irrationellt, känslomässigt och kaotiskt. Jochumsen et al. (2012) framhåller hur biblioteket som en plats för inspiration kan ses som ett resultat av det så kallade upplevelsesamhälle som upptar mycket plats i vardagen. Forskarna framhäver hur upplevelser är en viktig komponent i utformandet av identiteter, och särskilt i förhållande till hur vi konsumerar kultur. Jochumsen et al. (2012) nämner Malmö Stadsbibliotek som genom strategin ”The Darling Library In The World – your life, your dreams, your library” ämnar öka antalet besökare genom att erbjuda ett utökat program, upplevelser, aktiviteter, ny design och nya samarbetspartners.

Learning Place

Biblioteket som en plats för lärande syftar till att ge besökare fri tillgång till information och kunskap genom upplevelse, interaktion och olika aktiviteter såsom kurser. Lärandet handlar i stor mån om att stärka individen, och erbjuda möjligheten till erfarenhet och på så sätt öka kompetensen hos besökare. Forskarna uppmärksammar särskilt små barns behov av att lära sig genom lek, upplevelse och interaktion. Samtidigt framhäver forskarna vikten av att lärande på biblioteket ska betraktas som ett erbjudande, och ska i så fall ske genom just lek och aktiviteter. Uppmärksamheten mot biblioteket som en plats för lärande

har ökat som en del i att säkra välfärden i framtiden, framhåller Jochumsen et al. (2012).

Meeting Place

Jochumsen et al. (2012) belyser vikten av att biblioteket tillhandahåller en plats för möten, med hänsyn till en segmentering som kännetecknar det postmoderna samhället. Det finns ett behov av en plattform där människor kan möta både likasinnade, men också människor som är olika en själv, som har andra intressen, kunskaper och värderingar. Det talas ofta om konceptet ”den tredje platsen” i förhållande till mötesplats i bibliotekssammanhang. Med detta menas att en tredje plats kan definieras som en plats där människor över generationer, kulturer och etniska bakgrunder kan mötas. Begreppet har sitt ursprung i sociologen Ray Oldenburg (1999) som studerat offentliga mötesplatser som är åtskilda hem och arbete. Det är även detta Jochumsen et al. (2012) framhåller som biblioteket som mötesplats; en offentlig plats utanför hemmet och arbetet. Mötesplatsen syftar särskilt till att stödja målen *empowerment* och *involvement*.

Performative Space

Det fjärde och sista rummet som forskarna presenterar, är rummet som en plats för uppträdande. Här åsyftas att besökare tillsammans med andra ska få inspiration och skapa nya konstnärliga uttryck genom möte med kultur och konst. Denna uppträdande funktion har som syfte att stödja målen *involvement* och *innovation*. Genom detta rum ska biblioteket erbjuda verktyg som kan skapa kreativa aktiviteter såsom interaktiva spel, kreativt skrivande, ljud och video och workshops. Genom funktionen uppträdande tillhandahålls möjligheten att vara medskapare av information, kunskap, konst och kunskap. Forskarna uppmärksammar den yngre generationens medfödda digitala vana, så kallade ”digital natives”, och deras behov av att både bruka och producera kultur.

4.1.3 Sammanfattning

Hur kan de vuxnas användning och beskrivning av sin användning av rummet kännas igen i denna teoretiska modell? Eftersom barnavdelningen Kanini erbjuder en mångfald av funktioner, i allt från sagoläsning till kreativ verkstad, och präglas av visionen av hur ett bibliotek för barn kan se ut genom att erbjuda en miljö som kännetecknas av de rum och målsättningar som beskrivs av Jochumsen et al. (2012), kommer Four space model att utgöra ett gott verktyg i analysen av empirin.

4.2 Delaktighet

I detta avsnitt kommer begreppet delaktighet att förklaras.

Hultgren och Johansson (2015) har utformat en modell för hur barn och föräldrar kan bli delaktiga i utvecklandet av kulturverksamheter för barn. Modellen är ett resultat av det treåriga forskningsprojektet Kultur med barn (KUMBA) som genomfördes bland annat i Borås.

Begreppet delaktighet kommer att användas i analysen av det insamlade materialet för att skapa förståelse för hur vuxna förhåller sig till barnavdelningen Kanini, och hur barnavdelningen är tänkt att användas utifrån styrdokumentet. Syftet med utvecklandet av modellen för delaktighet, är att

komplexisera begreppet delaktighet som forskarna Hultgren och Johansson (2015) framhåller tenderar att begränsas till den mån ”barn får vara med och bestämma” (se Hultgren & Johansson 2018:11). Delaktighet är ett förhållningssätt till barn. Nedan skildras delaktighetsbegreppet betydelse, i den modell som Hultgren och Johansson (2015) utvecklat.

Begreppet delaktighet komplexiseras genom att modellen för delaktighet delas in i tre nivåer:

- Den ontologiska nivån
- Den ideologiska nivån
- Genomförandenivån

De tre nivåerna samspelar på så sätt att genomförandenivån som består av det konkreta arbetet, grundas på en ontologisk och en ideologisk nivå. Den ontologiska nivån bygger på en världsbild och människosyn, där forskarna framhåller människan som *becomings* - i ständig tillblivelse och att människor skapas i kommunikation med andra. I praktiken handlar detta om synen på barn och barndom. I följeforskningsprojektet av projekt Lilla Slottet har forskarna lagt till ett konstruktivistiskt perspektiv på barndom i synen på delaktighetsbegreppet, vilket innebär att barndom betraktas som något som hela tiden görs av vuxna och barn tillsammans med lagar, samhällsstrukturer, normer, platser och saker (Johansson och Hultgren 2018). Den ideologiska nivån handlar om de värden som styr människan och de beslut vi fattar, till exempel hur synen på barn och delaktighet återfinns i styrdokument som beskriver en verksamhet (Hultgren & Johansson 2015). Den praktiska genomförandenivån handlar om hur både miljöns utformning, och verksamheten som bedrivs verkar för inkludering, inspiration, involvering och utmaning (Hultgren & Johansson 2018).

Johansson och Hultgren (2015) har i sin forskning fokuserat på delaktighet utifrån de yngsta barnens (0-5 år) perspektiv, och sammanfattar delaktighet som kommunikation på lika villkor. Små barns delaktighet sker inte genom argumentation med hjälp av ord, eller diskussioner utan om att vuxna möter barnet och försöker förstå barns uttryck och leva upp mot det som barnen kommunicerar. Till exempel är barns inkludering i definitionen av en plats en förutsättning för barns delaktighet - vilken sorts plats det ska vara och vilka verksamheter den ska bestå av. Ett exempel på en konkret delaktighet är att barn är med och utformar och inreder rummet (Johansson & Hultgren 2015). Delaktighet kan även handla om inflytande, att deltagare är med i en aktivitet, eller att en deltagare kan påverka en verksamhet. I följeforskningsprojektet av Lilla Slottet visar Johansson och Hultgren (2018) hur delaktighet görs genom olika delaktighetsprocesser. Bland annat genom ”görande”, det vill säga barns delaktighet i själva utformningen av Kanini, samt genom de förändringar som kan göras i miljön. Detta ger förutsättningar för att fler blir delaktiga. Delaktighet kan även ses som kroppslig erfarenhet, det vill säga att barnen tar in hela miljön med sin kropp. För de yngre barnen är detta särskilt viktigt, då föremål och ting kan bli en förlängning av kroppen. För de äldre barnen är den sensoriska upplevelsen betydelsefull för delaktighet (Johansson & Hultgren 2018).

Begreppet delaktighet utgör en viktig komponent i utformandet av barnavdelningen Kanini och kan därför ses som ett användbart redskap i

analysen för att skapa förståelse för nyttjande såväl som utformandet av Kanini. Varför är Kanini utformat på ett visst sätt? Hur kan de vuxnas användning av barnavdelningen förstås? Förhoppningen är att delaktighetsmodellen kan förklara hur detta kan förstås.

4.3 Modrande

Följande beskrivs och förklaras begreppet modrande, vilket används som komplement i analysen till Four space model.

Sara Ruddick (1990) framhåller en omsorgspraktik – ”maternal thinking”, här översatt till ”modrande” vilket är det svenska begrepp som används av bland annat Hultgren och Johansson (2015, 2018) samt Ulla Holm (1993). Holm (1993) relaterar till Ruddicks filosofiska analys av modrande i sin studie ”modrande och Praxis”.

Med modrande framhålls hur en närstående vuxen- oavsett om det är en mamma, pappa, eller en annan vårdnadshavare/vuxen drivs av tre grundkrav:

- Att bevara och skydda barnet
- Att stödja barnets kognitiva, emotionella och fysiska utveckling
- Att socialisera barnet

Dessa tre grundkrav konstituerar den modrande praktiken, och uppkommer genom barns grundläggande behov av skydd, näring och social träning. Ruddick (1990) framhåller dessa behov som universella men präglade av kulturell och historisk kontext. I modrandet är den grundläggande uppgiften att bevara och skydda barnet; barn är från början sköra varelser och kräver primärt denna omsorg för sin överlevnad. I sitt modrande är den vuxne uppfylld av känslan att skydda barnet, och känslan närms av barns emotionella uttryck. Som svar på dessa emotionella uttryck visar sig modrandet genom känslor och agerande på barnets emotioner. Därefter är det nästkommande behovet att få näring till emotionell och intellektuell utveckling. I ett barns utveckling sker bland annat en större medvetenhet, fler kognitiva förmågor, och ett ökat minne. Detta anser Ruddick (1990) är en viktig del i modrandet – att stötta barnet i denna process. Det tredje behovet som modrande baseras på är behovet av att utvecklas på ett socialt accepterat sätt. Vad som betraktas som socialt accepterat varierar inom grupper och kulturer, men kravet att modrandet skapar ett barn som är socialt accepterat finns överallt.

Ruddick (1990) ger ett konkret exempel på hur begreppet modrande kan utspela sig i praktiken:

”A child leans out of a high-rise window to drop a balloon full of water on a passerby. She must be hauled in from the window (preservation) and thought not to endanger innocent people (training), and the method used must not endanger her self-respect or confidence (nurtrance).” (Ruddick 1990:23)

Begreppet modrande kommer att användas som ett hjälpmedel för att tolka de vuxnas praktiska användning av barnavdelningen Kanini – vilka handlingar utspelar sig när de vuxna är på avdelningen med sina barn? Finns det handlingar som påvisar modrande, det vill säga finns det handlingar som visar att vuxna – skyddar, lär och socialiserar barnen under besöket? Finns det

funktioner eller förhållningssätt på Kanini som de vuxna uppskattar av modrande anledningar?

4.4 Sammanfattning av teori

Det teoretiska ramverk som presenterats ovan kommer att användas löpande i analysen av det insamlade materialet. Den övergripande Four space model har i föreliggande studie kompletteras med begreppen modrande och delaktighet för att anpassas till vuxnas användning av barnavdelningen. Begreppen kan bidra med en djupare förståelse för de vuxnas förhållningssätt till och perspektiv på barnavdelningen.

5 Metod

I detta kapitel redogörs för studiens forskningsansats samt det praktiska metodologiska tillvägagångssätt som tillämpas i insamlandet av empirin.

I föreliggande studie vill jag undersöka hur vuxna besökare använder barnavdelningen Kanini på Malmö Stadsbibliotek. Denna studie befinner sig inom en viss plats, i en viss kontext i vilken jag ämnar undersöka vuxnas användning av barnavdelningen Kanini, och hur användandet förhåller sig till hur barnavdelningen är tänkt att användas. För att uppnå syftet krävs det ett närgående metodologiskt tillvägagångssätt i insamlandet av mitt material. Dels behövs information om hur vuxna använder barnavdelningen Kanini, dels krävs information om vilka uppfattningar de har om barnavdelningen Kanini. Därutöver fordras information om hur Kanini är tänkt att användas.

För att närma mig frågeställningarna:

- Hur är Kanini tänkt att användas?
- Hur använder vuxna Kanini?
- Vilka uppfattningar har vuxna om användningen av Kanini?

Använder jag mig av en mikro- etnografisk ansats som forskningsdesign. Med detta menas en etnografisk studie i ett mindre omfattande format. Med hänsyn till att föreliggande studie är begränsad till både tid och rum är observationer under en kortare tid rimligt i detta avseende. Etnografi avser att studera en specifik kultur i en grupp, genom deltagande i en särskild miljö en längre tid (Bryman 2012). Det finns olika definitioner av kulturbegreppet, men i detta sammanhang använder jag begreppet utifrån Billy Ehn och Orvar Löfgrens (2001) definition, att kultur är de koder, föreställningar och värden som människor delar, och som de kommunicerar och utvecklar i socialt handlande. I föreliggande studie blir de vuxnas användning av Kanini en speciell kultur- vad är det som karaktäriserar kulturen som de vuxna användarna på Kanini ger uttryck för? Till exempel de vuxnas handlingar, interaktioner, betydelsen av miljö och ting i rummen, de vuxnas värderingar och förväntningar. Gösta Arvastson och Billy Ehn (2009) beskriver ”den etnologiska blicken” som en förmåga att se, förstå och beskriva, framför allt ur ett kulturellt perspektiv.

Avsikten med etnologin som forskningsansats är att skapa ett rikt material om den specifika användargruppen vuxna på barnavdelningen Kanini, och sedan bearbeta, analysera och återge ett resultat som uppfyller syftet med studien. Ehn och Löfgren (2012) framhåller etnografibegreppet som brett, och hur material om det som studeras även hämtas från andra håll, såsom arkiv, medier, bilder och internet. I etnografien är det metodologiska tillvägagångssättet deltagande observationer det främsta verktyget, och med termen etnologi inkluderas fler aspekter i insamlandet av information. Utöver deltagande observationer görs bland annat samtal och fältanteckningar (Bryman 2012). Genom deltagande observationer kan jag se vad som händer, genom samtal kan jag försöka förstå vad som händer och vilka uppfattningar som finns om barnavdelningen Kanini. Metod är i första hand avhängig forskningsfrågorna, och för att svara på forskningsfrågan om hur Kanini är tänkt att användas, kommer styrdokument kring Kanini att användas som underlag. Dessa styrdokument visar tanken bakom den nya barnavdelningen, och vilka

värderingar de bygger på och kan således ses som bidragande till utformningen av en kultur på biblioteket.

För att kunna vara med och förstå hur barnavdelningen Kanini används av vuxna, och vilka uppfattningar som finns om biblioteket behöver jag komma så nära samspelet mellan användare och miljö som möjligt. Mycket närmre än med etnografien kommer jag inte. Det är de vuxna användarnas perspektiv som jag vill utgå från. Studien har således en kvalitativ ansats, då den syftar till att nå en kontextuell, fördjupad förståelse av ett fenomen (Johansson 2013). Utifrån studiens syfte är jag intresserad av attityder och värderingar, något som inte är förenligt med ett kvantitativt förhållningssätt. En kvantitativ ansats syftar till att dra generella slutsatser - något jag inte ämnar göra i denna studie.

5.1 Metodologiska tillvägagångssätt

Det empiriska materialet i föreliggande studie består av två olika källmaterial, vilka kommer att presenteras i detta avsnitt.

För att uppnå syftet med att undersöka hur Kanini är tänkt att användas, och hur Kanini används av vuxna, tillämpas två metodologiska tillvägagångssätt.

Datainsamling sker med hjälp av 1) Deltagande observation 2) Kvalitativ innehållsanalys av styrdokument.

Deltagande observationer används för att närma mig de vuxnas användning av barnavdelningen Kanini. Deltagande observationer innebär i detta avseende en mer eller mindre aktiv roll från min sida, där jag under observationstillfällena iakttar hur de vuxna använder utrymmen och miljö på barnavdelningen Kanini. I samband med deltagande observationerna kommer informella samtal att genomföras för att ta reda på vad de vuxna tänker om sin användning av barnavdelningen Kanini. Detta material analyseras tematiskt för att urskilja kategorier. Kategorierna består av en samling ord, fraser, idéer och uttryck som tillsammans skapar ett tema.

Styrdokument om barnavdelningen Kanini kommer att användas som empiriskt material för att ge förståelse för hur Kanini är utformat, och hur det är tänkt att användas. En annan möjlighet hade varit att intervjua personal om hur Kanini är tänkt att användas, men det finns risk för att det blir subjektiva uppfattningar om detta. Dokumenten representerar de riktlinjer och utgångspunkter som verksamheten står bakom, därför väljer jag att använda mig av detta material. Detta är intressant i förhållande till vuxnas användning av barnavdelningen, då det finns unika och särskilda visioner kring uppbyggnaden av Kanini och dess praktiska funktion. Genom detta material görs en kvalitativ innehållsanalys för att urskilja centrala teman som visar hur Kanini är tänkt att användas.

Detta är således de metodologiska verktyg som hjälper mig att svara på frågeställningarna:

- Hur är Kanini tänkt att användas?
- Hur använder vuxna Kanini?
- Vilka uppfattningar har vuxna om användningen av Kanini?

5.1.1 Styrdokument

Här presenteras de styrdokument som utgör empirin för hur barnavdelningen Kanini är tänkt att användas.

Projektet ”Lilla Slottet” tog sin början i augusti 2013 och resulterade hösten 2016 i den nya barnavdelningen med namnet Kanini. Projektet finns väl dokumenterat i styrdokument som beskriver och redogör för processen i uppbyggnaden av barnavdelningen. I analysen av dokumenten utgår jag från att beskrivningen av Kanins uppbyggnad och dess funktioner riktar sig till såväl vuxna som barns användning av avdelningen, då barn inte använder Kanini utan vuxnas sällskap. Dokumenten finns publicerade på hemsidan för ”Projekt Lilla Slottet” (Malmö Stad 2018).

Projektdirektiv – Barnbiblioteket (Malmö Stadsbibliotek 2013) beskriver utgångsläget för den nya barnavdelningen. Vilka behov finns det av en satsning på barn i åldersgruppen 0-8 år, och deras vuxna? Vidare ges en projektbeskrivning, arbetsform, förväntade resultat, projektets organisation etc.

Projektplan – Barnbiblioteket (Malmö Stadsbibliotek 2013) är det dokument som baseras på projektdirektivet och innehåller en översikt över hela projektperioden. Här ges bland annat en beskrivning av bakgrunden till den nya barnavdelningen, visioner som den präglas av och hur projektet är kopplat till bibliotekets styrdokument, mål och effektmål tidplan och budget.

Projekt – Barnbiblioteket (Malmö Stadsbibliotek 2013) beskriver ett mer konkret verksamhetsinnehåll och arbetssätt i hur den nya barnavdelningen ska utformas. Rummets utformning motiveras utifrån verksamhetens innehåll och arbetssätt, vikten av brukarinvolvering med både barn och vuxna framhålls, samt det digitala innehållets betydelse.

Konceptbeskrivning för Lilla Slottet (Malmö Stadsbibliotek 2014) är ett illustrativt dokument som gestaltar visionen om barnavdelningen i både bild och ord. I dokumentet ges en bakgrund till barnavdelningen och dess uppkomst, en beskrivning av konceptet, ett avsnitt om rumsligheter- bland annat rumsliga koncept och rumsliga principer samt olika scenarios som kan framträda i den nya barnavdelningen.

Vägen till Kanini – Slutrapport för projekt Lilla Slottet (Malmö Stadsbibliotek 2017), sammanfattar hela processen för projekt Lilla Slottet, i allt från genomförande, arbetsmetoder, resultat och slutsatser. I rapporten ges även projektgruppens egna tankar och reflektioner av projektet och statistik sedan öppningen av Kanini hösten 2016.

De styrdokument som utarbetats inför och längs med projekt Lilla Slottet, beskriver syftet med uppbyggnaden av en ny barnavdelning och är därför lämpliga att vända sig till för att få reda på hur barnavdelningen är tänkt att användas. De vuxnas användning är relevant i detta sammanhang, då de är en del i utformningen av barnavdelningen som riktar sig till barn i åldern 0-8 år och deras vuxna. Således betraktas dokumenten som riktade till både barn och vuxna i sin beskrivning av användning av barnavdelningen. Genom en kvalitativ textanalys av styrdokumentet som beskriver uppbyggnaden av barnavdelningen Kanini, urskiljs teman som kan synliggöra hur Kanini är tänkt

att användas. Frågan jag ställer mig när jag läser materialet är: hur framgår det på vilket sätt Kanini är tänkt att användas?

5.1.2 Deltagande observationer

I detta avsnitt beskrivs metoden deltagande observation. Deltagande observationer kommer att användas/utföras på barnavdelningen Kanini för att förstå hur vuxna använder och förhåller sig till barnavdelningen.

Deltagande observationer som metodologiskt tillvägagångssätt beskrivs i boken "Att involvera barn i forskning och utveckling" av Barbro Johansson och AnnMarie Karlsson (2013), och är mig behjälplig i såväl planering som utförande av deltagande observationer av vuxna besökare på barnavdelningen Kanini. Boken fokuserar på forskning, med, om och av barn, och är användbar för min studie eftersom den åskådliggör och exemplifierar en observationsmiljö liknande den min studie rymmer i. Deltagande observationer är användbart i detta avseende för att studera samspelet mellan inte bara användare utan även platsen och sakerna som finns i rummen. Johansson (2013) framhåller hur användandet av deltagande observation som metod kan motiveras utifrån att den kan förmedla något som är nytt, forskningen ska kunna bidra med nya perspektiv genom förmågan att se, förstå och beskriva det som observeras och reflektera över vad som finns bakom det som studeras.

Jag har valt att använda mig av deltagande observationer vilket inkluderar informella samtal med de vuxna användarna, och inte göra några intervjuer eftersom jag vill få en bild av vad som sägs och görs på ett informellt sätt genom att vara en del av ett sammanhang. Detta kan med fördel ske genom att hitta en balans i att blanda deltagande och observationer för att bättre förstå miljön och det som händer där. För att få större förståelse för det som iakttas kan observationer kombinerat med informella samtal genom att delta i interaktioner, vara att föredra (Johansson 2013). Jag ser de informella samtalen som fördelaktiga då de kan ske på ett avspänt och lättillgängligt sätt. Arvastson och Ehn (2009) framhåller deltagande observation som ett sätt att se detaljer och händelser som människor inte berättar om, och som de kanske inte ser själva.

Observationerna av och samtal med de vuxna användarna präglas av i vilken utsträckning som användarna har möjlighet att samtala med mig då de är på besök med sitt barn som de ansvarar för. Därför är det viktigt att jag känner av situationen och förhåller mig till situationen. Min roll i de deltagande observationerna blir därmed mer eller mindre aktiv i någon grad.

5.1.3 Förberedelser inför deltagande observationer

I detta avsnitt beskrivs de förberedelser som gjorts inför deltagande observationer och informella samtal på barnavdelningen Kanini.

I ett första initialt skede tog jag kontakt med sektionen för barn och unga på Malmö Stadsbibliotek för att förhöra mig om det gick bra att jag kunde befinna mig på Kanini och utföra observationer. För att det ska vara tydlig både för användarna och för personalen på Kanini vem jag är, har jag förberett dels en namnlapp att ha på min tröja under observationerna, dels ett informationsblad där syftet med min närvaro framgår samt kontaktuppgifter till mig.

Inför observationerna har jag utifrån studiens frågeställningar utformat teman inför samtalen med de vuxna besökarna, för att förvissa mig om att jag får den informationen och det material jag behöver för att uppfylla syftet med studien. Det första temat är samtalsämnen som rör hur vuxna använder sig av barnavdelningen Kanini. Frågor så som; vad gör du när du är här? Vad tycker du fungerar bra med Kanini? Vad skiljer Kanini från andra platser för barn och vuxna? Vad är roligast med Kanini? Det andra temat handlar om vilka tankar som finns kring biblioteket och särskilt barnavdelningens funktion; vad betyder biblioteket och Kanini för dig? Vad är viktigt för dig under sitt besök på Kanini?

Jag har även samlat tankar kring vad, var och när jag ska utföra observationerna för att få med så många olika användare som möjligt, samt en bredd och mångfald av händelser. Under observationerna har jag förberett mig på att bland annat vara uppmärksam på vilka som besöker Kanini, vad de gör under sitt besök, vad de har med sig – till exempel mat, syskon, leksaker. Vad som händer i de respektive rummen på barnavdelningen då rummen är uppdelade utefter ålder, samt att de olika rummen representerar olika teman. Det teoretiska ramverk som används i analysen fungerar som en guide i planerandet av observationerna och förbereder mig för vad jag ska vara uppmärksam på och ha i åtanke under mina besök på barnavdelningen.

Därefter har jag inledningsvis gjort en pilotstudie genom ett observationstillfälle. Robert K. Yin (2006) framhåller hur en pilotundersökning kan vara användbart för att utveckla relevanta frågeställningar. Efter insamlandet av observationsmaterialet gjorde jag således en preliminär analys som en förberedelse inför de mer omfattande observationstillfällena, och för att testa vilka frågeställningar som skulle kunna vara aktuella för min studie.

5.1.4 Utförande av deltagande observationer

I följande avsnitt kommer det metodologiska tillvägagångssättet som utgörs av deltagande observationer att skildras.

För att kunna få en bild av samspelet i det observerade sammanhanget krävs det att jag tillbringar en avsevärd tid på fältet, som i detta sammanhang är barnavdelningen Kanini. Eftersom observationerna bjuder på många intryck och händelser, har jag valt att avgränsa mig till observationer på en timme åt gången. Detta för att ge möjlighet att samla anteckningar och ha färskt i minnet vad som observerats och samtalats om. Efter observationerna har jag stannat kvar på Malmö Stadsbibliotek och skrivit ner mina anteckningar detaljerat. Johansson (2013) beskriver anteckningarna som det viktigaste materialet, då de syftar till att ge förståelse för olika skeenden och kan formuleras som en berättelse för att göras så detaljrikt som möjligt. De renskrivna fältanteckningarna kan även innehålla reflektioner om egna reaktioner och känslor, analytiska funderingar samt kopplingar till teori. De renskrivna anteckningarna utgör den rådata som är grunden för empirin och är viktig för studiens reliabilitet (Johansson 2013). Det material som redovisas i analysen är således en viktig del för studiens trovärdighet, då det ger läsaren en inblick i de observationer som gjorts och vad de leder fram till i resultatet.

Jag har besökt Kanini vid olika tillfällen under sex veckor. Dessa tillfällen har skett vid olika tidpunkter såsom förmiddag, lunch och eftermiddag både vardag och helg. Min uppfattning är att både besöksantal och vilka som besöker

Kanini skiljer sig åt vid dessa olika tidpunkter och dagar. Vardagsförmiddagar besöks avdelningen främst av småbarnsföräldrar som är föräldralediga, och förskoleklasser. På eftermiddagen dominerar de äldre barnen och deras vuxna bland besökarna, och på helgerna verkar det vara många besökare som har en längre bit att ta sig till biblioteket som är på besök, både de som bor i utkanten av Malmö, men även de som är på besök i Malmö.

Observationerna har inletts med att jag ger mig tillkänna för personalen i informationsdisken, därefter har jag siktat in mig på ett av avdelningens rum, och dess besökare. Observationerna har varvats med samtal med de vuxna besökarna, ibland sittandes och ibland småspringandes för att hinna med i barnens tempo. Vid varje samtal har jag presenterat mig själv och erbjudit ett informationsblad med information och kontaktuppgifter till mig. Under samtalet har jag fört anteckningar. Efter observationerna har jag stannat kvar på stadsbiblioteket och renskrivit anteckningar. Yin (2006) nämner att som deltagande observatör går forskaren ofta in i olika roller, och kan medverka i de olika skeenden som studeras. Detta är något som till viss del har uppstått under mina besök på Kanini. I interaktionen med de vuxna blev jag ibland och i viss mån delaktig i deras besök. Detta eftersom barnens närvaro krävt en mer aktiv roll. Någon har visat mig en bok, en leksak och jag fick snabbt hänga med när barnen och då även den vuxne fick förflytta sig mellan de olika rummen. Utöver deltagande observationer bland vuxna och barn och deras besök, har jag även deltagit i aktiviteter som Kanini anordnat. Ett sådant tillfälle har varit ”Drag Queen story hour”, en sagostund för barnen och deras vuxna.

När är då observationerna färdiga? Etnografisk forskning saknar ofta en tydlig slutpunkt, eftersom det inte finns specifika hypoteser att pröva (Bryman 2012). En möjlig anledning till avslut är när frågeställningarna börjar bli besvarade, och det inte känns nödvändigt att samla in mer data. Denna aspekt har jag förhållit mig till i insamlandet av data, och när det är dags att avsluta observationerna.

5.2 Etiska aspekter

Nedan kommer etiska överväganden i relation till föreliggande studie att diskuteras.

Indirekt kan personalen ses som deltagare i min studie, då de arbetar i den miljö jag befinner mig i och gör mina deltagande observationer, därför är det viktigt att de blir informerade om studiens syfte.

De besökare som har befunnit sig på barnavdelningen Kanini under observationerna har blivit informerade om min närvaro. Jag presenterade mig och beskrev syftet med min närvaro och frågade om det gick bra att jag är med under en del av deras besök på Kanini. Här har jag vänt mig till de vuxna, då de är min målgrupp i studien. Barnen finns självklart med under observationstillfällena, men de är inte föremål för min studie. Vuxna såväl som barn som finns med i rummen under de deltagande observationerna, och de vuxna som jag samtalar med är anonyma i studien. Barnen är ej med i min studie, varpå jag anser att det räcker med muntligt godkännande av den vuxne jag samtalar med. Insamlingen av materialet görs utan att deras namn antecknas. Detta är ett grundläggande etiskt förhållningssätt som

vetenskapsrådet förordar (2011). En aspekt som kan ses som en nackdel vid anonymisering av respondenter är att uppgifterna inte kan kontrolleras i efterhand (Vetenskapsrådet 2011).

Under observationerna namnges inte besökarna. De kommer heller inte beskrivas så att de går att identifiera. De kommer att ingå i en kontext, under ett observationstillfälle för att säkerställa anonymitet. Jag kommer inte ta del av några personliga uppgifter, därmed finns det ingen risk att känsliga uppgifter sprids till obehöriga.

5.3 Reflexivitet

Här förs en diskussion över min roll som deltagande observatör, om förståelse, reflexivitet och tänkbara utmaningar på fältet.

Johansson (2013) påpekar utmaningen i att finna en balans i att både vara närvarande och samtidigt ha distans till det som studeras i en deltagande observation. Min egen roll och mitt eget agerande under observationerna påverkas av min erfarenhet och förståelse för avdelningen Kanini, eftersom jag själv besöker platsen tillsammans med mitt barn. Eftersom jag under observationerna inte är en besökare tillsammans med mitt barn, blir min roll som observatör ändå tydlig. Min anknytning till barnavdelningen har bidragit till studiens genomförande, men genom medvetenhet och reflexivitet har jag förhoppningar om att kunna skapa en analytisk distans. I fältanteckningarna kan det därför vara bra att vara uppmärksam på skillnaden av vad jag ser under observationerna och vad jag tänker jag om det jag ser under observationerna.

I observationerna kan det även finnas en risk att jag inte får med så många röster som är önskvärt, till exempel kan det vara svårt att nå fram till vissa vuxna användare utifrån vem jag är. Språket kan tänkas vara en begränsande omständighet; jag behärskar enbart svenska och engelska och Malmös befolkning representerar betydligt fler språk än så.

Elisabeth Högdahl (2009) framhåller svårigheten med att framställa det som iakttas under deltagande observationer. Texter från fältanteckningarna präglas av egna föreställningar om verkligheten, vilket även innebär att egna ställningstagande görs. Det är inget problem i sig, så länge det sker med en medvetenhet och öppenhet från en själv genom att vara tydlig inför den som läser ens text, framhåller Höglund (2009). Under arbetets gång försöker jag förhålla mig till vilken blick jag har, som kvinna, mamma, vit, akademiker, ekonomiskt trygg. Hur tolkar jag situationer och handlingar? Genom att vara medveten och tydlig med och om min egen position i förhållande till insamlandet av materialet, tolkandet av materialet och i analysen av materialet, ämnar jag vara mån om dessa svårigheter som deltagande observationer kan medföra.

5.4 Tematisk analys av empiri

I detta avsnitt beskrivs processen i analysen av det insamlade materialet som består av deltagande observationer och styrdokument kring barnavdelningen Kanini. De data som genererats genom deltagande observationer har analyserats för att identifiera teman i vuxnas uppfattningar och användande av

barnavdelningen Kanini. Likaså har styrdokument samt forskning om barnavdelningen Kanini analyserats för att hitta teman som beskriver hur Kanini är tänkt att användas.

Yan Zhang och Barbara M. Wildemuth (2017) framhåller kvalitativ innehållsanalys som ett samordnat sätt att se på text och dess specifika kontext för att finna teman, mönster och mening. Det är en analytisk metod som genom ett induktivt förhållningssätt åskådliggör ett socialt fenomen på ett subjektivt, men vetenskapligt vis, genom att uppmärksamma specifika teman som illustrerar meningen med ett visst fenomen. Även Bryman (2012) beskriver tematisk analys som en metod för att kvalitativt analysera textmaterial.

Materialet från styrdokument är redan i textform och har lästs igenom ett flertal gånger, varpå teman från innehållet i detta material har valts ut i syfte att svara på frågeställningarna som är föremål för denna studie på samma sätt som materialet från deltagande observationer och informella samtal. Frågan jag ställt under genomgången av styrdokument om Kanini är: vilka teman representerar hur Kanini är tänkt att användas? I analysen av detta material har fyra teman utvunnits.

Dessa är följande: 1) En plats att vara på med barn, för barn 2) Som en mötesplats 3) En plats att upptäcka och lära samt 4) Brukarinvolvering

Materialet från deltagande observationer och samtal har renskrivits. I fältanteckningarna har allt från iakttagelser av miljö till interaktioner noterats, samt anteckningar från samtal med de vuxna användarna. Dessutom har egna reflektioner nedtecknats; tankar om det jag ser, hör och upplever under besöken. Materialet från de deltagande observationerna är således väldigt omfattande, då det innefattar detaljerade iakttagelser. Ehn & Löfgren (2012) framhåller att analys av material som ryms inom den etnografiska ansatsen bör ses ur olika synvinklar genom att vända och vrida på materialet. Vad betyder denna iakttagelse? Frågorna ska lyftas på en högre abstraktionsnivå och på sätt forma olika teman.

Med hjälp av grundläggande principer, som Zhang och Wildemuth (2017) redogör för, har den tematiska analysen påbörjats. Efter att allt material renskrivits och finns tillgängligt i textform, har texterna lästs igenom ett flertal gånger. Under denna process framhåller Zhang och Wildemuth (2017) hur ett tema kan uttryckas genom särskilda uttryck, meningar, eller fraser etcetera, som upprepas som ett första steg i att definiera en kodningsenhet som består av särskilda teman. Utgångspunkten för analysen av detta material är att förstå hur Kanini används av vuxna, genom vuxnas praktiska användning av barnavdelningen Kanini, samt deras tankar om barnavdelningen Kanini. Utifrån de teman som erhållits i texterna i läsningen av dem, har fyra teman utformats. Kategorierna kan ses som nyckelord associerade till teman.

Dessa fyra teman - 1) Möte och interaktion 2) Deltagande 3) Som ett offentligt vardagsrum och 4) Boken och leken, är de övergripande teman som ligger till grund för den tematiska analysen av deltagande observationer och informella samtal.

I analysen kommer inledningsvis de teman som beskriver hur Kanini är tänkt att användas att presenteras. Dessa teman har framträtt genom en kvalitativ

innehållsanalys av styrdokumentet kring ”Lilla Slottet”, som ligger till grund för den nya barnavdelningen Kanini. Därefter presenteras och analyseras empirin från deltagande observationer tillsammans med materialet från innehållsanalysen av styrdokument. Denna del sker integrerat i avsnitten i analysen med hjälp av det teoretiska ramverk som tidigare presenterats.

Slutligen ställs fynden av analysen mot varandra för att i avsnittet om resultat svara på frågeställningarna:

- Hur är Kanini tänkt att användas?
- Hur använder vuxna Kanini?
- Vilka uppfattningar har vuxna om användningen av Kanini?

6 Analys av empiri

I följande kapitel redovisas analyserna som genomförts av det empiriska materialet i studien. Empirin utgörs av två källmaterial- styrdokument om Kaninis uppbyggnad och deltagande observationer av vuxnas användning av Kanini. I analysens första del är det styrdokumentet från Malmö Stadsbibliotek som presenteras. Här är fokus på hur barnavdelningen Kanini är tänkt att användas vilka visioner och värderingar uttrycks i dokumentet? Teman som presenteras nedan ämnar ringa in dessa centrala aspekter. I den andra delen av analysen återges centrala teman från deltagande observationer, vilka ämnar undersöka hur vuxna använder barnavdelningen Kanini. De teman som representerar hur Kanini är tänkt att användas, samt vuxnas användning av Kanini, analyseras genom det teoretiska ramverket bestående av *Four Space Model*, samt begreppen *delaktighet* och *modrande*.

6.1 Hur är Kanini tänkt att användas?

Genom en analys av dokumenten urskiljs fyra centrala teman som jag finner representera hur Kanini är tänkt att användas. Dessa teman kommer kortfattat att beskrivas, för att sedan ingå i analysen av materialet från deltagande observationer. De centrala teman har jag valt att benämna följande: *En plats för barn, med barn, Som en mötesplats, En plats att upptäcka och lära* samt *Brukarinvolvering*.

6.1.1 En plats att vara på med barn, för barn

Detta tema representerar hur konceptet Lilla Slottet ämnar skapa en plats som är de minsta barnens plats, där den vuxne i varierande grad är närvarande. Detta visar sig i hur det fysiska utrymmet har vissa platser som inte är tillgängliga för vuxna, eftersom miljön ska vara anpassad för barn och väcka barns nyfikenhet och upptäckarlust. Till exempel finns det en regnbågstunnel som är barnens egen ingång vid Kanini, i Bokskogen finns trädkojor som med sin lite högre och trängre placering är svåråtkomliga för vuxna (Malmö Stadsbibliotek 2014). Samtidigt som det är barnens plats, är barnen beroende av att en vuxen hela tiden finns med, något som synliggörs i konceptbeskrivningen (Malmö Stadsbibliotek 2014) där den fysiska utformningen ämnar underlätta besöket för vuxna genom praktiska faciliteter, såsom toaletter med skötbord, matplatser, garderober.

6.1.2 Som en mötesplats

I analysen av styrdokumentet framkommer att den nya barnavdelningen i sin utformning ska skapa fler förutsättningar för att fungera som en mötesplats. Den nya barnavdelningen ska vara välkomnande för alla Malmös mindre barn, och deras vuxna. Ombyggnaden ska locka nya besökare inom målgruppen 0-8 år, och ambitionen är att besökarna ska spegla hela Malmös befolkning. Alla ska vara medskapare och ta plats i biblioteket, något som miljön ämnar skapa förutsättningar för (Slutrapport 2017). Genom beskrivningen av hur olika utrymmen på barnavdelningen ämnar skapa små platser för besökarna att utforska och upptäcka, kan olika utrymmen ses som platser där besökare ges möjlighet att träffas och interagera både med sitt barn och omgivningen (Malmö Stadsbibliotek 2014).

6.1.3 En plats att upptäcka och lära

Ett av målen med Kanini är att öka litteraciteten hos barn i Malmö, Kanini ska vara som en plats för barnen att utveckla läsförståelse, läslust och läsutveckling. En kreativ utformning av samlingarna ska inbjuda till detta, genom ett nytt samlingsystem. Tanken med detta är att rummen och miljön ska vara läsfrämjande i sig själva. Bland annat ska vuxna kunna sitta och läsa tillsammans med sitt barn i olika utrymmen, och barn och deras vuxna ska ges möjligheten att bearbeta och reflektera över digitalt material. Medskapande används som ett begrepp i konceptbeskrivningen, där vuxna ska ges möjligheten att ha en aktiv roll genom olika aktiviteter som sker på barnavdelningen (Malmö Stadsbibliotek 2014).

6.1.4 Brukarinvolvering

Rumsliga lösningar som tillgodoser barnens behov är viktiga för föräldrarna. I utformningen av den nya barnavdelningen har vuxna varit med och arrangerat aktiviteter för barn och delgett önskemål om logistik och hygienfaktorer (Malmö Stadsbibliotek 2014). Resultatet av barnavdelningen ska generera i att användare ska uppleva känslan av att vara aktiv och deltagande. I konceptbeskrivning (Malmö Stadsbibliotek 2014) finns visionen om att vuxnas deltagande och användarinflytande ska kunna ske konstant i användandet av Kanini, bland annat genom samspel med andra besökare och i dialog med personal. I slutrapporten (Malmö Stadsbibliotek 2017) uppges att besökarna sedan öppningen av Kanini stannar längre under sitt besök än under 2014/2015. Detta kan ses som ett resultat av att de praktiska funktionerna har möjliggjort att användarnas besök sker under en längre stund. Dessa funktioner är bland annat flera toaletter och skötrum, vagnplats och låsbara skåp.

6.2 Hur används Kanini av vuxna – och hur uppfattar vuxna sin användning av Kanini?

I detta avsnitt kommer empirin att analyseras löpande utefter de teman som tagits fram i analysen av materialet från deltagande observationer. Dessa teman representerar både hur vuxna uppfattar barnavdelningen Kanini, och hur de använder den i praktiken. Teman är följande; *Möte och interaktion*, *Deltagande*, *Som ett offentligt vardagsrum* och *Boken och leken*. I analysen vävs de centrala teman som representerar hur Kanini är tänkt att användas in, tillsammans med de teoretiska utgångspunkterna Four space model, samt begreppen delaktighet och modrande.

6.2.1 Möte och interaktion

Det första temat handlar om hur vuxna i sitt användande av Kanini möter andra barn och vuxna över generationer, språk och bakgrunder. I mötet med andra sker interaktioner. De vuxna interagerar med sitt barn, andra vuxna och barn, men även med ting och miljö.

I utformandet av barnavdelningen och de vuxnas nyttjande av den, blir biblioteket som en plats för lärande och möten genom Jochumsen et al.(2012) Four space model framträdande. Exempel på detta är bland annat hur visionen kring uppbyggnaden av den nya barnavdelningen är att bredda barnavdelningen som mötesplats för att fler av Malmös invånare ska kunna komma dit och träffas (Malmö Stadsbibliotek 2017). Genom observationer ses

en del vuxna komma till Kanini i sällskap med andra vuxna och barn. Vid samtalen berättar en del vuxna att Kanini utgör en plats för de vuxna att umgås ihop med sina barn, men att det även är en plats där de kan träffa nya vuxna och barn. I samtal med vuxna framhålls ofta även vikten av att barnen får möta andra barn. Rummen på Kanini möjliggör möten och interaktioner på olika sätt. I Bokskogen där det finns en matplats börjar många vuxna prata med varandra över borden när deras barn vinkar till varandra, och i de olika rummen på barnavdelningen får vuxna möta andra vuxna såväl som andra barn genom sitt barns utforskande av rummen och dess innehåll.

Biblioteksrummet som en plats att mötas utanför hemmet kan exemplifieras genom ett observationstillfälle där jag pratade med två kvinnor som uppehöll sig i sagorummet Grottan.

Kvinnorna sitter i en soffa som sträcker sig längs med väggen. Runt omkring dem springer barn och bär på kuddar som liknar stora stenar. Kvinnorna berättar att de brukar träffas på Kanini en gång i veckan, tillsammans med sina respektive tre barn. Under samtalet framhåller de att de tycker att det är bra att deras barn får träffa andra barn på Kanini som de annars inte träffar i skolan och förskolan (Fältanteckning 180426).

Detta är ett exempel på hur Kanini kan användas som en mötesplats för de som redan är bekanta, något Jochumsen et Al. (2012) framhåller som en del i biblioteksrummet som mötesplats. Det som framkommer vid detta observationstillfälle är att kvinnorna uppehåller sig i det rum som är lite mer avskilt från de andra rummen, vilket skapar känslan av att rummet blir till deras egen mötesplats eftersom de tar upp en stor del av utrymmet i Grottan tillsammans med sina barn. Detta kan tolkas som att deras huvudsakliga intresse är att mötas sinsemellan, och kanske har de inte ett behov av att umgås med andra vuxna under sitt besök. Exemplet visar även hur de vuxna tycker att det är viktigt att deras barn träffar andra barn, något som kan förstås genom begreppet modrande, där målet att socialisera sitt barn är en grundläggande faktor.

Observationstillfällena visar att de vuxna användarna under sitt besök på Kanini interagerar med sina barn och barnbarn, med andra barn, med andra vuxna, och med den omgivande miljön. Det kan ges många exempel på situationer genom observationer och samtal. Observationstillfällena åskådliggör bland annat hur vuxna letar efter böcker med barn, läser för barn, eller leker titt ut med ett barn vid en gardin. Vuxna användare på Kanini utgörs även av äldre personer. I samtal med dessa har de varit far/morföräldrar som besöker Kanini med sina barnbarn.

En kvinna berättar att det yngsta barnbarnet är med henne på Kanini, samtidigt som det äldre barnbarnet är själv uppe på Balagan (som är en avdelningen för äldre barn), och hennes man arbetar med en artikel i en annan del av Stadsbiblioteket. Kvinnan säger att hon uppskattar möjligheten att träffas över generationsgränser på Kanini.

”Och själv sitter jag här och läser veckotidningar! Det gäller att passa på. Och så sparar jag pengarna!” (Fältanteckning 180403).

Möten med andra kan bidra med en känsla av att vara en del av ett sammanhang, men även ge en stärkande tilltro till sig själv vilket är en del av bibliotekets målsättningar i biblioteksrummet som en plats för möten (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012). Exemplet ovan illustrerar hur Kanini som en mötesplats skapar förutsättningar för de vuxna att interagera under sitt besök på Kanini, varav i det ena exemplet framträder biblioteket som en plats att mötas över generationsgränser.

I Gryningen sitter en vuxen på golvet. Bakom gardinen sitter ett litet barn och skrattar. De leker tittut och barnet kiknar nästan av skratt när gardinen dras fram och tillbaka framför ansiktet. Jag undrar vilken funktion gardinen är tänkt att fylla när den placerades där? Den verkar uppenbarligen fylla en rolig funktion för den vuxna och barnet (Fältanteckning 180423).

Miljön på Kanini uppmuntrar till utforskande genom de olika rummen och de olika ting som finns i rummen. Genom barnens upptäckande av barnavdelningens olika innehåll sker möten och interaktioner mellan barnets vuxna och andra barn, och deras vuxna. Jochumsen et al. (2012) framhåller mötesplats som en viktig plats för att erbjuda människor en gemensam plattform att mötas på, som kan generera en känsla av att vara en del i ett sammanhang vilket i sig kan leda till att känna en tilltro till sig själv. Detta återspeglas även i styrdokumentet vilka framhåller mötesplatsen som en essentiell funktion med barnavdelningen, där målet med den nya avdelningen är att få en större mångfald av Malmös invånare att besöka Kanini (Malmö Stadsbibliotek 2017).

Genom den ontologiska nivån av begreppet *delaktighet*, kan vuxnas interaktioner på Kanini förstås genom hur uppbyggnaden av Kanini utgår från att barn och vuxna är ”becomings” - i ständig tillblivelse. Vad sker när de vuxna samspekar med varandra, eller andra barn? Två utdrag ur fältanteckningar som visas nedan visar exempel på hur interaktioner skapar en slags växelverkan mellan vuxna och barn.

En förälder ropar: ”kom hit!” till sitt barn. Barnet kommer inte, utan hittar istället en konstig leksak. En slags nylonstrumpa fylld med bomull. Barnets förälder skrattar, och andra vuxna ser händelsen och de börjar prata om den konstiga leksaken – ”Vad är det för något?” (Fältanteckning 180426).

I bokskogen sitter vuxna med sina barn och äter vid borden. De har med sig hemmagjorda matlådor och drickflaskor. Under matstunden vinkar barnen till varandra. Vinkningarna barnen emellan fungerar som en bro mellan de vuxna, först skrattar de lite när barnen vinkar, därefter börjar de prata med varandra. De ställer frågor om barnens åldrar, och uppmuntrar barnen till att prata med varandra (Fältanteckning 180412).

I dessa händelser börjar de vuxna samspråka med varandra genom en gemensam iakttagelse av barnen. I den ontologiska nivån av *delaktighet* är det genom just interaktioner med andra människor och ting som människan skapas och utvecklas (Hultgren och Johansson 2015). Miljön och innehållet på Kanini är utformat med tanke på att barns *delaktighet* präglas av ett förhållningssätt till barn och deras vuxna som blir till i kommunikation med andra. Synen på *delaktighet* som Kanini bygger på, befästs i styrdokumentet som beskriver

uppbyggnaden av avdelningen – vilket representerar den ideologiska nivån. De vuxna besökarna är inkluderade i utformningen av avdelningen – bland annat genom att avdelningen är till för deras barn och deras barns behov blir tillgodosedda genom miljön och faciliteter. Som exemplet ovan visar, använder de vuxna faciliteter såsom matplatsen för att ge sina barn mat. Matplatsen fungerar vidare som en mötesplats, där de vuxna tillsammans med sina barn kan möta andra vuxna och barn.

Slutrapporten (Malmö Stadsbibliotek 2017) exemplifierar den ontologiska nivån, det vill säga synen på barn och vuxna som ”becomings”, såväl som den ideologiska nivån, vilket är det nedpräntade förhållningssättet i form av styrdokument, i modellen för delaktighet:

”Utgångspunkten i en processuell och relationell syn på delaktighet är att barnet inte är definierat på förhand, utan att såväl barnet som den vuxne och platsen definieras under processens gång.” se (Malmö Stadsbibliotek 2017 s.11).

Genomförandenivån är det praktiska implementerandet av denna syn på delaktighet. Barns delaktighet synliggörs i miljön på Kanini, då innehållet och miljön präglas av de delaktighetsprocesser som uppbyggnaden av Kanini består av (Malmö Stadsbibliotek 2017).

I möte och samspel mellan vuxna och barn emellan, kan begreppet *modrande* visa hur vuxna använder Kanini som en del i att socialisera sina barn. Att socialisera sitt barn är ett av de grundkrav som avses uppfyllas i modrandepraktiken, och syftar till att lära barnet hur det ska uppföra sig i sociala sammanhang (Ruddick 1990). Detta kan exemplifieras genom ett samtal med en förälder, där föräldern själv använder sig av begreppet interaktion när han beskriver sitt besök på Kanini:

En pappa inflikar i mitt samtal med barnets medförälder att han tycker att hans barn ges möjligheten att interagera med olika barn på Kanini. När de är på öppna förskolan är det alltid samma barn men på Kanini är det större mångfald av barn. Som vuxen kan man vara med och se hur ens barn interagerar och tar kontakt med andra, menar föräldern (Utdrag ur fältanteckning 180428).

Ett annat konkret exempel på hur den vuxne i sitt användande av Kanini socialiserar sitt barn är det tillfälle då ett lite större barn klättrar in i ett träd i Bokskogen.

Den vuxne får inte plats i trädet, men står utanför och förmanar sitt barn till att vara försiktig där inne eftersom det finns ett litet krypande barn på golvet. Var försiktigt – tänk på att det är ett barn som är mindre än dig och inte kan gå ännu, säger den vuxne (Fältanteckning 180426).

En vuxen visar sitt barn hur det ska ta sig upp för slutningen i rummet Gryningen, genom att själv krypa före (Fältanteckning 1080426).

Eftersom den vuxna är på avdelningen med sitt barn blir nästan alla situationer en interaktion mellan den vuxne och barnet på något sätt. De som inte interagerar med någon på avdelningen upplevs som något ovanligt. Det finns

dock exempel genom de deltagande observationerna som visar hur vuxna inte använder Kanini för att möta och interagera med andra.

En man ligger utsträckt på golvet och kollar i sin mobiltelefon. Han ligger där en lång stund, och det dröjer innan hans sällskap ger sig tillkänna. Det var barnen som klättrat i bokhyllorna som hörde till den vuxne mannen, som till synes inte använder sig av mycket interaktion under detta observationstillfälle. Kanske kopplar han av under sitt besök (Fältanteckning 180424).

Detta kan ses som ett exempel på hur styrdokumentet åsyftar att besökarna ska göra Kanini till sitt eget. Alla är inte där för att samspråka med andra, samtidigt som ett passivt användande som detta exempel sticker ut från många andra besökares användning av Kanini under de deltagande observationer som har gjorts. Delaktighetsbegreppet syftar även till att delaktighet görs på ens egna villkor, därmed kan en välja bort att vara delaktig, eller bara vara lite aktiv (Johansson & Hultgren 2015).

Vid ett par tillfällen har jag observerat vuxna som uppehållit sig i rummen till synes utan sällskap av barn. Vid ett tillfälle pratade jag med en kvinna som befann sig på Kanini utan barn. Hon berättade att hon har ett mindre barn hemma som hon hittills inte tagit med sig till Kanini, eftersom de bor på andra sidan staden. Jag frågade vad hon sysslade med på Kanini och det visade sig att hon letade efter litteratur för de lite större barnen eftersom hon höll på med ett eget bokprojekt som skulle rikta sig till den åldersgruppen (Fältanteckning 180410).

6.2.2 Deltagande

Denna kategori utgörs av att den vuxna använder Kanini på ett deltagande sätt. Med detta åsyftas att det är barnen som är i fokus för besöket, och de vuxna pendlar ofta mellan att vara aktiva och avvaktande i besöket tillsammans med sitt/sina barn.

Att använda biblioteket på ett deltagande sätt återfinns i biblioteket som mötesplats, som bygger på att besökaren ska känna sig deltagande genom att vara en del i ett sammanhang (Jochumsen et al 2012). Här kan barnavdelningen Kanini ses som sammanhanget där den vuxne befinner sig tillsammans med sitt barn. I iakttagelser av vuxna på barnavdelningen Kanini blir det tydligt att barnen i stor mån styr besöket. Det är barnet som går hit, eller dit. Den vuxne följer med.

I Gryningen är det många mindre barn som springer/kryper/kravlar upp och ner för sluttningen. Två kvinnor sitter i fönsterkarmen och pratar samtidigt som de tittar på barnen. En kvinna går bakom sitt barn upp för sluttningen, hennes rygg är böjd och armarna är utbredda som vingar redo att fånga barnet om det faller. Barnet vänder om och stapplar ner, med den vuxne tätt efter. Upp och ner går de (Fältanteckning 180410).

Den vuxne är mer eller mindre passiv och aktiv i sin användning av avdelningen genom att det är barnen som i stor mån styr besöket. Barnet vill gå, krypa, springa hit, eller dit och i de flesta fall följer den vuxne med barnet och låter barnet upptäcka och undersöka. Det finns en diskrepans här – vissa vuxna introducerar i större utsträckning rummen och tingen för barnen, särskilt när det är de mindre barnen som inte tar för sig lika tydligt som de barn som

kan utforska omgivningen lite mer självständigt. Under observationerna blir detta mönster i varje fall tydligt att barnen visar vägen och oftast är de vuxna hack i häl, dock beroende på åldern på barnen. Ofta behöver de vuxna styra upp situationen, som när barnet stöter på hinder i form av trappor eller interagerar lite väl med andra besökare. På så vis kan den vuxne ses som att den har en deltagande roll i sitt besök, då besöket sker utifrån barns premisser och intressen. Detta blir väldigt tydligt i samtalen med de vuxna besökarna; de pratar uteslutande om vilken användning av Kanini som är utifrån barnens intresse och behov; samtidigt är det de vuxna som benämner *vilka* som är barnens intressen och behov.

Följande utdrag från en deltagande observation exemplifierar just detta:

En pappa sitter med sitt barn vid pysselbordet i skaparverkstaden Regnbågen. Han redogör för deras besök, som sker två gånger i veckan utifrån samma rutiner vid varje tillfälle. Först läser de tillsammans, just nu är det ABC- och räkneböcker som är intressanta för dottern, säger han. Därefter är det ”fri lek” (pappans uttryck) och då brukar de rita och pyssla – för det tycker dottern om (Fältanteckning 180505).

Barbro Johansson, Mariann Karlsson och Sandra Hillén (2013) framhåller hur det i många sammanhang där barn och vuxna träffas tenderar vuxna att ha en fostrande och undervisande roll till barn, då vuxna kan se som sin uppgift att tillgodose barn med värderingar, vanor och goda kunskaper. Detta är intressant i förhållande till de vuxnas användning av barnavdelningen Kanini, eftersom uppbyggnaden av Kanini utgår från förhållningssättet att det är utifrån barns villkor och delaktighet som avdelningen ska nyttjas. Min tanke är att barnens vuxna kanske inte alltid har samma insikt i och kunskap om barns delaktighet som synliggörs i utformandet och användningen av Kanini, samt att de även har en annan roll i sin relation till barnet än de som utformat barnavdelningen. Om vuxna tenderar att ha en fostrande och undervisande roll gentemot barnet kan detta synas till exempel genom hur den vuxne beskriver sin användning av Kanini utifrån vad den vuxne anser är det som är mest passande för barnet.

Pappan i ovanstående exempel kallar det för fri lek, dottern får själv välja vad hon vill göra på barnavdelningen efter att de gjort det som jag tolkar som pappans rutiner; först läsa, sen leka. Samma exempel visar även hur den vuxne använder det fysiska rummet på ett sätt som ryms inom biblioteksrummet som ett *performative space*. Skaparverkstaden Regnbågen erbjuder möjligheten att skapa och möta konstnärliga och kulturella uttryck, som bidrar till medskapande.

Att vuxna använder Kanini på ett deltagande sätt blir även synligt genom sättet de fysiskt använder miljön på Kanini. Till exempel finns det bekväma sittplatser i lagom höjd för de vuxna, men de vuxna använder sig ofta av obekväma sittplatser; inne i en vrå läsandens för sitt barn, inträngd i en liten koja görandes detsamma, sittandes på golvet med barnet i knäet. Jag tolkar det som att de vuxna följer barnens sätt att inta och röra sig i rummet.

Ett barn kryper på golvet som består av en heltäckningsmatta. Bredvid går en vuxen på sina knän. Då blir höjdskillnaden mellan dem inte så stor, dessutom ser den vuxne redo ut för att bromsa in barnet vid den kommande trappen (Fältanteckning 180426).

I den modrande praktiken kan denna händelse förstås utifrån att den vuxna ägnar sig åt att skydda sitt barn. Här kryper pappan fram på sina knän, på detta sätt blir han inte riktigt men nästan i samma höjd som sitt barn och kan se det barnet ser.

Här är inte jättefarligt. Det är inga farliga utrymmen eller vassa kanter direkt, hörs en förälder säga (Fältanteckning 180420).

De ovanstående utdragen från deltagande observationer exemplifierar situationer som ofta iakttagits under observationstillfällena, där barn och vuxen nästan tycks smälta samman till en och samma person. Särskilt de vuxna som är på Kanini med de minsta barnen, där de ofta följs åt på ett fysiskt och mentalt plan. Målen för modrande blir tydliga i dessa sammanhang, där den vuxnes del i användningen av Kanini i stor mån handlar om att skydda sitt barn. Både från vassa kanter, trappor och fall och samtidigt stödja barnets fysiska utveckling genom att uppmuntra till att gå upp och ner för slutningen och krypa bredvid.

En lördag deltar jag i sagostunden ”Drag Queen Story Hour” med Lady Busty och miss Shameless för barn i ålder 2-4 år. Denna aktivitet kräver en föranmälan, och sagostunden handlar om normbrytande och allas lika värde. Barn och deras vuxna äntrar sagorummet Grottan genom den bakre ingången, ett litet valv som leder in till sagorummet. Inne i rummet sätter vi oss i sofforna. Ett barn vill inte alls vara kvar, och barnet och dess vuxen går ut igen. Under en halvtimme fick barn och vuxna lyssna på två högläsning ur två böcker och sjunga sånger. Efteråt fick de barn som ville prova och titta på smyckena som prydde sagoläsaren (Fältanteckning 180503).

Detta exempel visar vuxna som deltar i en aktivitet som kräver att man anmäler sig i förväg. Det går att föreställa sig att de tycker denna aktivitet ger något för deras barn, och det kan även ses som exempel på hur vuxna använder Kanini på ett deltagande sätt. I utformandet av barnavdelningen fanns konkreta önskingar från de vuxna användarnas sida om att fler aktiviteter skulle vara tillgängliga på Kanini. I kategorin deltagande framkommer det hur de vuxna haft inflytande över bland annat aktiviteter. Detta har förverkligats, och de vuxna kan välja om och när de vill delta på aktiviteter med sina barn. Genom möjligheten att delta i olika aktiviteter kan vuxna utöva en slags delaktighet i verksamheten tillsammans med sina barn. Genom detta exempel blir även biblioteket som en plats för inspiration synlig. Sagostunden kan ses som en meningsfull upplevelse, eftersom de vuxna aktivt valt att delta med sina barn. Biblioteket som en plats för inspiration syftar till att användare ska få ta del av nya upplevelser och erfarenheter (Jochumsen et al. 2012).

Det finns undantag även för att använda sig av Kanini på ett delaktigt sätt. Nedanstående fältanteckning illustrerar hur deltagande kan ske passivt.

En man har blå skoskydd på skorna, han står bekvämt lutad mot krumelurmaskinen och tittar i sin mobil. Det ser lite roligt ut eftersom krumeluren fyller en ganska viktig funktion i rummet. Barnen använder den till att visa sina bilder på väggen i bokskogen. Men när mannen hänger på krumelurmaskinen liknar det mest en inredningsdetalj. Barnen sitter vid ett bord bredvid i verkstaden regnbågen och pysslar (Fältanteckning 100426).

I detta exempel var det svårt att urskilja vilka eller vilket barn som tillhörde den vuxne, eftersom det satt ganska många barn vid bordet i regnbågsverkstaden. Jag tror att hans barn var lite äldre och lite mer självständiga. Dessa iakttagelser är viktiga att uppmärksamma för att inte visa en enhetlig bild av vuxnas användning av Kanini. De vuxna använder avdelningen på olika sätt, och jag har inte pratat med alla som jag har iakttagit under observationstillfällena. Däremot är det de dominerande betraktelserna som styr de kategorier som analyseras.

6.2.3 Som ett offentligt vardagsrum.

Detta tema representerar hur Kanini används som ett offentligt vardagsrum. De aspekter som bidrar till detta tema är bland annat att de vuxna använder Kanini under en längre stund och genom sysselsättning på olika sätt, de äter, leker, byter blöja. De ”hänger” här, som en pappa uttryckte det (Fältanteckning 180409).

Genom många samtal framhåller vuxna Kanini som en trygg miljö, även om barnet behöver ha en vuxen i närheten hela tiden. Faciliteterna är avgörande för att många av de vuxna ska komma hit och stanna länge. Många berättar att de stannar i två timmar. Under dessa två timmar äter de, leker, byter blöjor och använder toaletterna, ritar, pysslar och läser. Det verkar vara en underlättande miljö för många, eftersom det finns bekvämligheter som underlättar deras besök. En förälder uttrycker att Kanini har satt en slags standard för hur han tycker att andra bibliotek ska vara:

Det finns inga andra bibliotek i närheten som lever upp till vad Kanini kan erbjuda. Vi bor i Lund, men de har inte alls detta utbud där, och därför besöker vi inte biblioteket där. Vi åker hellre hit. Här finns det vi behöver för att stanna länge. Just nu använder jag Kanini för att få min dotter till att bara sova en gång under dagen. När vi är här har hon för roligt för att vilja sova (Fältanteckning 180423).

Detta samtal visar hur Kanini används som en plats att uppehålla sig på med sitt barn under en längre stund, mycket verkar vara på grund av att avdelningen har de faciliteter som många vuxna med barn behöver. Detta framkommer i styrdokumentet som de vuxna användarnas önskemål; att den nya barnavdelningen skulle tillgodose de behov som är förknippade med barnomsorg (Malmö Stadsbibliotek 2014). De vuxnas delaktighet i utformandet av Kaninis funktioner kan ses som en förutsättning för att de ska använda barnavdelningen.

Det finns även en osäkerhet som framträder i användandet av Kanini som ett offentligt vardagsrum. Man är här tillsammans med andra, vilket kan väcka frågor som: hur ska jag vara med mitt barn i förhållande till andra? Hur mycket får vi leka? Låta?

En mamma berättar att hon är osäker på om hennes barn låter för mycket när de besöker Kanini, och om de stör andra när de besöker avdelningen. Är det meningen att det ska vara tyst och att man ska ha lässtund, eller ska det vara en högre volym? Hon säger att det är ingen annan som sagt till henne, men att hon märker på kroppsspråk och blickar ibland från andra föräldrar. På frågan om vad biblioteket betyder för henne svarar hon att biblioteket är en plats för kunskap, informationssökning, tillgänglighet. Hon beskriver det som att hon har en ”old-school” syn på

biblioteket, och tycker att litteraturen är i fokus för bibliotekets roll (Fältanteckning 180502).

I detta samtal framkommer det att mamman har en traditionell syn på biblioteket, vilket verkar påverka hennes förhållningssätt till det egna användandet av barnavdelningen Kanini. Här framkommer det en tydlig tudelning, samtidigt som Kanini bjuder in till lek så finns en tveksamhet i fråga var gränsen går för vad som är acceptabel lek och ljudnivå. Detta kan förstås genom modrandemålet att socialisera sitt barn, för att det ska bli socialt accepterat. När den vuxne har en traditionell uppfattning om hur det ska vara på ett bibliotek, verkar det uppstå en kontrast i förhållningssättet till den nya barnavdelningen som uppmuntrar till rörelse och lekfullhet. Hur ska en bete sig i det nya rummet? Vad är acceptabelt i ljudnivå och rörelse?

På helgerna upplever jag att det är mer fart och fläng på Kanini. Det har ofta varit fler besökare med de lite större barnen. På väggarna hänger förhållningsregler;

- Håll ihop. Kanini är stort och det är lätt att tappa bort varandra.
- Spring inte.
- Gå, tassa, smyg eller kryp lugnt.
- Ställ tillbaka det du tagit fram.
- Hjälp oss hålla iordning så blir det lättare för alla att hitta.

En vuxen man leker ganska intensivt med sina barn. Han jagar dem runt om i de olika rummen på barnavdelningen och de springer och tjuvar. Jag får hoppa åt sidan när barnen kommer runt hörnen, samtidigt som en toalettdörr öppnas och slår i ett av de springande barnens arm. Barnet stannar inte utan fortsätter sin lek. En stund senare ser pappan ut att ångra sig, när han upptäcker att andra vuxna tittar på honom. Han försöker stoppa sina barn och lugna ner dem, men det är svårt för de har fått upp ångan (Utdrag ur fältanteckning 180428).

Exemplet ovan visar att vuxna kan använda Kanini på ett lekfullt sätt med sina barn, och kanske på ett sätt som överskrider vad som är acceptabelt tillsammans med andra besökare. Genom de gemensamma förhållningsreglerna som pryder väggarna synliggörs det vuxenansvar som gäller under besöket på Kanini. I situationen med mannen och barnen blir det tydligt att dessa inte efterföljs. I Lundgrens (2007) studie *Rum för barn*, framkommer det hur den nya barnavdelningen inte alltid motsvarar syftet med uppbyggnaden av en ny barnavdelning. Genom styrdokumentet beskrivs vikten av att användaren gör rummet till sitt eget, och kan därför tolkas som att syftet är ganska brett, samtidigt som det finns gränser för vad och hur avdelningen kan och ska användas, vilket framkommer genom förhållningsregler. Genom styrdokumentet och vuxnas användande och tankar kring Kanini blir det tydligt att Kanini är en vision, där både vuxna användare och även Kanini i sig provar sig fram – hur gör vi här?

6.2.4 Boken och leken

I detta sista avsnitt i analysen presenteras kategorin boken och leken. I denna kategori synliggörs kontrasten mellan en traditionell uppfattning om biblioteket, och den praktiska användningen av barnavdelningen som präglas av lek.

I samtalen med vuxna användare på Kanini kan ett traditionellt förhållningssätt till Kanini urskiljas. Många uttrycker att biblioteket inte är en plats att leka på. En vuxen beskrev att:

Leka kan man göra någon annan stans, till exempel på öppna förskolan (Fältanteckning 180410).

Samtidigt är det begreppet *lek* som används när de vuxna berättar vad de gör på avdelningen.

Vid frågan: hur ser ditt besök på Kanini ut? Svarar den vuxna att: vi leker, eller hen leker av sig först (Utdrag ur fältanteckning 180410).

En vuxen framhöll boken som den huvudsakliga användningen av Kanini:

Om vi inte ska låna böcker kommer vi inte hit (Fältanteckning 180413).

Det verkar finnas en dikotomi i hur de vuxna förhåller sig till användningen av avdelningen och hur de faktiskt använder den i praktiken, genom en traditionell uppfattning av biblioteket och dess funktion, samtidigt som barnavdelningen Kanini är en lekfull miljö som de vuxna nyttjar tillsammans med sina barn. Detta är återkommande i samtalen med vuxna besökare – när de beskriver sin syn på biblioteket och Kanini är det en tanke om biblioteket som en plats för bildning och ro, samtidigt som de beskriver sitt besök som fyllt av lek och aktivitet.

Betydelsen av boken och bildning som en del i bibliotekets huvudsakliga betydelse, kan kännas igen i Jochumsen och Hvenegaard Rasmussen som i *Gör biblioteket en forskel?* (2000) intervjuat användare om deras syn på bibliotekets funktion. Där framkommer en syn på biblioteket som både fostrande och som bärare av ett frirum, där biblioteket förmedlar både kunskap och goda upplevelser. Genom att föräldrarna ser biblioteket som en trygg plats där barnen kan möta andra barn med olika bakgrunder kan barnen utveckla social kompetens samtidigt som biblioteket understöder bildning genom läsning och fördjupning, menar författarna. I samtal med de vuxna användarna om Kaninis funktion, lyfts bilden av bildning som en viktig del i användningen av biblioteket, samtidigt som det fysiska rummet i praktiken används på ett aktivt sätt genom möten med andra och lek.

Hög aktivitet lämnar kreativa och positiva spår som existerar parallellt och i samklang med bibliotekets mer traditionella ordning (Malmö Stadsbibliotek 2014).

Så uttrycks önskan om användares nyttjande av Kanini i styrdokumentet. Detta tycker jag speglar den tudelning som återfinns hos många vuxna användares uppfattningar om Kanini. Leken som en del i lärandet är även en central utgångspunkt i utformningen av Kanini, där barns behov av att närma sig kunskap och lärande utgår från ett lekfullt förhållningssätt, bland annat genom en lekfull miljö (Malmö Stadsbibliotek 2014). Styrdokumentet föreskriver hur barnavdelningen ska utformas och vilka möjligheter den ska erbjuda. I de vuxnas praktiska användning av Kanini, blir rummet som en plats för lärande genom lek central, även om vuxnas föreställningar kring bibliotekets funktion tenderar att vara mer traditionell.

Utvärderingsrapporten om *Det "nästan" boklösa barnbiblioteket* (Jensen & Buchhave 2009) visar att de vuxna besökarna har svårt att ta till sig den nya barnavdelningen och vad den inbjuder till. Här framkommer det att vuxna ofta säger åt sina barn att vara tysta och inte springa omkring. Det finns en traditionell syn på biblioteket från de vuxnas håll, samtidigt som barnen tar till sig rummet och det som rummet inbjuder till. I rapporten beskrivs de vuxna som nästintill frustrerade över den nya biblioteksmiljön, och författarna framhåller hur de vuxna ofta "undervisar" barnen i hur de ska använda biblioteket. Dessa tendenser framträder i analysen av empirin från deltagande observationer.

En vuxen kommer in i Skymningen tillsammans med ett litet barn, uppskattningsvis 1,5 år. De sätter sig i den stora runda soffan. Den vuxne säger till barnet att man ska vara tyst här inne. Och sitta fint. Det blir inte stilla många sekunder, varpå den vuxna säger till barnet att gå in i "lekrummet", om hen ska springa. De försvinner in i Gryningen, som har en sluttande lutning i ena hörnet och boktråg som går att krypa genom (Fältanteckning 180418).

Detta exempel visar tydligt hur det kan finnas en traditionell tanke om hur det ska vara på Kanini, samtidigt som praktiken bjuder på något annat. Genom att beskriva barnavdelningen som en plats att vara tyst och lugn på framträder en uppfattning om hur man ska bete sig på ett bibliotek, samtidigt som den vuxne tillåter leken i ett närliggande rum. Uppbyggnaden av barnavdelningen bygger som tidigare nämnt på bland annat lekfullhet, och det är även något som framkommer i biblioteksrummet som en plats för lärande *learning place*. Det kan ses som en dominerande prägel som är typisk för visionen om det nya biblioteksrummet för barn, och lekfullheten är fysiskt påtaglig under besöken på Kanini. Det blir svårt att värja sig mot den inbjudande miljön. Katarina Michnik (2018) belyser i sin avhandling en spänning mellan vad människor förväntar sig av ett bibliotek och bibliotekens strävan efter förnyelse för att anpassa sig till samtiden. Michnik (2018) framhåller studier som visar att allmänheten ofta har en traditionell syn på folkbibliotek och att traditionella tjänster används i stor utsträckning, vilket medför att folkbibliotek betraktas som läsfrämjande med fokus på böcker. Vid en förändring av bibliotekets verksamhet måste biblioteks kärna var igenkännbar, annars finns det risk att bibliotekets tjänster inte uppfattas som folkbibliotekens. I föreliggande studie har biblioteksverksamheten för barn förändrats ganska drastiskt, och vuxna användare har en komplex uppfattning om dess funktion och roll. Trots detta används den nya barnavdelningen i högre utsträckning än den tidigare (Malmö Stadsbibliotek 2017). Detta visar att vuxna, trots att bilden av biblioteket inte överensstämmer med det fysiska nyttjande av biblioteket, tilltalas av det som erbjuds. Här finns ytterligare en aspekt, och det är delaktighet. De vuxna har varit delaktiga i utformningen av avdelningen – och finner funktioner på Kanini som de uppskattar.

Att Kanini inte har leksaker har uppmärksamats och uttryckts som något positivt från en del av de vuxna som jag pratar med. Vissa framhåller dock att bristen på leksaker gör att de inte tycker att Kanini är lämpligt för de minsta barnen. Detta är en intressant aspekt i förhållande till styrdokumentet kring Kanini, där styrdokumentet framhåller vikten av att barnavdelningen ska rikta sig till de minsta barnen. Bland annat är miljön tänkt att passa små barn som inte lärt sig gå ännu, genom mjuka heltäckningsmattor, och boktråg att öva att

ställa sig upp mot (Malmö Stadsbibliotek 2014). De vuxna som anser att deras barn är för små för Kanini, menar även att de är för små för att böcker ska vara intressanta. De framhåller att till exempel öppna förskolan lämpar sig bättre för de små, eftersom där finns leksaker och sångstunder anpassat för den mindre åldersgruppen. Dessa vuxna berättar att de endast kommer till Kanini de dagar då öppna förskolan är stängd, eller har program för äldre barn (Fältanteckning 180505).

En man sitter vid ett runt bord i bokskogen och kollar i sin telefon. Bordet är fullt av minikåken, stora kånkenväskor, fjällrävenjackor och drickflaskor för barn från butiken Naturkompaniet. Han är på Kanini tillsammans med sin sambo och deras barn som är 10 månader. De kommer alltid hit på onsdagar, för då har öppna förskolan som de besöker de andra dagarna ett program för äldre barn. På öppna förskolan finns fler leksaker anpassat för de små barnen. Där finns lek och sångstunder. Samtidigt ska det inte vara så på ett bibliotek, säger han. Han tycker att barnet är för litet för att vara på Kanini, det kravlar mest runt och leker. Samtidigt vill pappan att barnet ska lära sig att tycka om biblioteksmiljön. När barnet är större kan de läsa böcker tillsammans (Fältanteckning 180425).

På golvet i bokskogen sitter en mamma med sitt lilla barn och bläddrar bland barnböcker på spanska. Hon säger att hon vill att böcker ska vara en naturlig del av uppväxten för barnet, så att barnet inte tycker att böcker är något jobbigt i framtiden. Mamman säger att hon själv är en "läsgalning". På Kanini brukar hon leta efter böcker på spanska och serbiska till sitt barn. Barnet tycker mest om att springa runt på Kanini, men det är inte det biblioteket är till för, säger hon. De brukar stanna i två timmar på Kanini, först leker de i 1,5 timme och sen fikar de (Fältanteckning 180412).

I kapitlet *Från läsesal till levande bibliotek- barn, ungdomar och biblioteksrummet* (Red. Rydsjö, Hultgren & Limberg 2010), hänvisar Jochumsen och Hvenegaard Rasmussen till enkätundersökningar som visar att användare tenderar att föredra den traditionella biblioteksfunktionen, till exempel genom att stödja allmänbildning och vara en social mötesplats. Vidare pekar författarna på statistik som visar att cirka hälften av biblioteksanvändarna lånar med sig material hem, vilket innebär att resterande använder biblioteket på ett annat sätt än att låna material. Slutrapporten om Kanini (Malmö Stadsbibliotek 2017) visar att det skett en markant ökning av både utlåning av medier samt antal besök sedan öppningen av Kanini. I föreliggande analys framkommer det att de vuxna lyfter sin användning av Kanini i hög grad med boken i centrum, men även att de använder Kanini tack vare alla faciliteter vilket även gör att de stannar längre under sitt besök. Vuxnas framställning av sin användning av Kanini känns igen på många punkter som finns i styrdokumentet, men det som skiljer sig är förhållningssättet till bibliotekets funktion, där en traditionell uppfattning av bibliotekets roll finns hos många av de vuxna användarna. Vad detta beror på ligger utanför denna studies syfte, men en anledning kan vara att den vuxne påverkas av frågan; vad betyder Kanini och biblioteket för dig? Frågan; vad gör du under besök? Kanske är lättare att svara på.

6.3 Resultat och Slutsatser

I detta avsnitt kommer analysens resultat att sammanställas och diskuteras.

Studiens syfte har varit att undersöka hur Kanini är tänkt att användas, och hur det används i praktiken av vuxna. Syftet har uppnåtts genom jag har riktat mitt fokus på vuxnas praktiska användning av barnavdelningen Kanini, och vad det finns för uppfattningar om användningen av den, samt genom studiet av styrdokument som beskriver tanken med uppbyggnaden av Kanini. Tre frågeställningar har utformats för att uppfylla syftet med studien:

- Hur är Kanini tänkt att användas?
- Hur använder vuxna Kanini?
- Vilka uppfattningar har vuxna om användningen av Kanini?

Genom studiet av styrdokumenterna urskildes fyra kategorier som beskriver hur Kanini är tänkt att användas: *Som en plats att vara på med barn för barn*, *Som en mötesplats*, *En plats att upptäcka och lära*, samt genom *Brukarinvolvering*. Dessa kategorier har redovisats i ett eget avsnitt och därefter ingått löpande i analysen av empirin från deltagande observationer.

Genom deltagande observationer och analysen av dess empiriska material, har jag identifierat flera aspekter i vuxnas användning av Kanini, vilka identifierats i fyra teman: *Möte och interaktion*, *Deltagande*, *Som ett offentligt vardagsrum* samt *Boken och leken*.

Svaret på frågan *Hur är Kanini tänkt att användas*, består inte av ett entydigt svar. Som kategorierna avslöjar, ryms olika användningsområden inom barnavdelningen Kanini - vilket även kan förstås genom styrdokumentens beskrivning av att barnavdelningen är tänkt att göras till användarens egen plats. Således finns många sätt att använda Kanini på. Däremot kan utformningen av barnavdelningen förstås utifrån Four space model. De fyra platser som modellen representerar återfinns i Kanini, som erbjuder rum för möten, kan fungera som en plats för inspiration, lärande och uppträdanden, och kan såvida ge en bild av de funktioner som den barnavdelningen erbjuder. Att lära genom lek är framträdande i de styrdokument kring Kanini, som beskriver hur avdelningen ska präglas av en lekfull miljö, att mötas. Biblioteket som en mötesplats och som en plats för lärande är de mest dominerande platser som framträder i min analys i hur de vuxna använder och förhåller sig till Kanini, men även i styrdokumentet. Barnavdelningen som mötesplats framkommer i styrdokumentet kring Kaninis uppbyggnad, och lyfts fram som en viktig del i avdelningens funktion. Miljön är tänkt att främja och underlätta för möten. I denna kategori blir rummet som en plats för möten i four space model framträdande. Genom analysen av empirin från deltagande observationer blir vuxnas användning av Kanini som en mötesplats tydlig, där de vuxna möter andra barn och vuxna som de både är bekanta med, men även besökare som de inte känner. I användandet av Kanini möter de vuxna andra, och i möten och interaktioner framträder olika processer som känns igen i både begreppen delaktighet och modrande. Det finns alltså likheter i vuxnas användning av Kanini, i förhållande till hur Kanini är tänkt att användas.

I utformandet av Kanini har man gått längre än vad de fyra plasterna i four space model visualiserar, då delaktighetsprocesser är en viktig del i

uppbyggnaden av den nya barnavdelningen. Framför allt barn, men även vuxna har varit delaktiga i utformningen av Kanini. Genom dessa delaktighetsprocesser, finns faciliteter och aktiviteter på Kanini som föräldrarna uppskattar och använder sig av. Kanini underlättar och möjliggör modrandemålen såsom att skydda sitt barn, stödja dess emotionella och kognitiva utveckling samt socialisera sitt barn, genom sin utformning och sitt innehåll.

Det finns ingen enhälligt svar på hur de vuxna använder barnavdelningen och vad de har för uppfattningar om den. Däremot finns det vissa likheter och mönster som tydligt förekommer i användningen och uppfattningen om Kanini, och som urskiljs i materialet och analysen av det. I analysen blir det tydligt att de vuxna som jag pratar med använder Kanini genom barnen. När frågan ställs; vad gör *du* här svarar alltid den vuxna att hen är med sitt barn. Genom detta kan den vuxna och barnet nästan ses som förenade i en person, svaret speglar många iakttagelser av vuxna och deras barns besök, där den vuxna på ett nära deltagande sätt upplever barnavdelningen med och genom sitt barn. Det blir nästan svårt att skilja barn och vuxna åt. Eftersom barnen är så små är föräldern alltid med dem, och när jag frågar de vuxna vad de gör på Kanini svarar de alltid hur de använder Kanini med sina barn, eller för sina barn. Detta blir även synligt i analysen av styrdokumentet där de vuxna hela tiden finns med i bakgrunden, i utformningen av barnavdelningen och dess faciliteter för att underlätta besöket för vuxna och barn, och även hur den vuxna finns med i barnens upptäckande och utforskande av Kanini, delvis genom att introducera dem för de olika rummen och deras innehåll, men även som den som är ansvarig för barnet. Detta användande av Kanini kan förstås genom modrandemålen, där föräldrar vill skydda sitt barn, socialisera barnet och stödja barnets utveckling. Miljön på Kanini möjliggör dessa tre modrandemål genom att utformandet av den nya barnavdelningen grundar sig i delaktighetsprincipen där barn och deras vuxna har påverkat innehållet. Det kan ses som att vuxna använder och uppskattar Kanini av modrande skäl; barnet kan socialiseras genom att det träffar andra barn och vuxna, miljön är trygg – det finns inga farliga utrymmen, de vuxna kan ha uppsikt över sina barn. Barnet kan använda sin kropp och upptäcka omgivningen, samtidigt som det sker i kontakt med böcker som många vuxna framhåller som viktigt för att barnen ska vänja sig vid böcker och bli bekanta med litteratur.

I samtal med vuxna användare framträder en dikotomi i hur de använder avdelningen i praktiken och hur de uppfattar Kanini. Det finns en traditionell uppfattning om biblioteket och dess roll. Många av de vuxna framhåller hur biblioteket inte är en plats att leka på, samtidigt som många uttrycker att det är just det de gör under sitt besök; leker. Detta kan förstås genom den miljö som Kanini erbjuder, vilken är utformad utefter barns delaktighet och utgörs av en vision om att tänja på gränser för vad ett bibliotek kan vara – den skiljer sig från en traditionell biblioteksmiljö. Som besökare kanske det är svårt att värja sig mot den miljö som inbjuder till att upptäcka, känna, leka och utforska. Det finns även exempel i analysen på vuxna som själva leker på Kanini, med sina barn och som går över gränsen för vad som kan anses vara en acceptabel lek. Däremot är det ingen vuxen som jag har pratat med som först och främst lyft Kanini utifrån möjligheten till lek.

Det finns alltså en skillnad i hur vuxna använder barnavdelningen Kanini, och vad de har för uppfattning om den. Den traditionella uppfattningen om

biblioteket kolliderar med det som Kanini har att erbjuda för barnen och deras vuxna. Samtidigt är det just detta som de vuxna uppskattar med Kanini, och är anledningen till att de väljer att komma dit – Kanini är en miljö som gynnar och underlättar besöket för vuxna och deras barn; böcker, miljön och tingen, möten med andra, utbudet av aktiviteter, plats att äta och byta blöja.

Resultatet visar att frågeställningarna *hur använder vuxna barnavdelningen Kanini*, och *hur uppfattar de sin användning av avdelningen* smälts samman i den tudelning som visar sig i hur vuxna besökare beskriver sitt förhållningssätt till avdelningen, och hur de använder den i praktiken. Det traditionella synsättet möter den nya barnavdelningen där de vuxna i många fall ändå gör det som de anser att man inte ska göra på ett bibliotek; leker med sina barn, för den möjligheten finns på Kanini som tänjer på gränsen för vad ett bibliotek kan vara. Således möts slutet på föreliggande uppsats, med det inledande dilemmat om de i huvudsak två olika uppfattningarna om folkbibliotekets vara, där både det traditionella biblioteket och det samtida biblioteket är högst påtagliga.

6.4 Reflektioner och vidare forskning

I följande avsnitt kommer reflektioner kring arbetet med studien att diskuteras, samt ges förslag på vidare forskning.

I inledningen öppnar jag upp för frågan- vilka besöker Kanini 2018? Jag har pratat med vuxna som inte bor i innerstan, och som behöver ta sig med buss till Kanini vilket gör att de inte besöker Kanini ofta. Det skulle vara intressant att veta om Kanini har lyckats nå ut till en bredare målgrupp, men det finns ingen statistik som visar vilka besökarna är och det är inget jag har frågat de vuxna som jag har mött under mina observationer. Det går att föreställa sig att ett besök på Kanini kräver en del ekonomiska förutsättningar. De som bor i innerstan och har nära till Stadsbiblioteket har lättare att ta sig dit, medan de som måste ta sig med annat färdmedel, till exempel buss, inte säkert har råd till detta.

Att utföra deltagande observationer har varit en lärandeprocess. Intagandet av en miljö ur ett användarperspektiv och samtidigt inneha en roll som är ömsom iakttagande ömsom deltagande har varit en givande process, och ju längre tiden har gått desto mer given har min egen roll som observatör blivit. Samtidigt har observationerna har gjorts av min blick. Vad jag ser och tar in framträder i föreliggande text, men det finns saker som jag kanske missar, sådant som en annan observatör kanske hade varit uppmärksam på. Hur hade resultatet sett ut om jag hade utfört föreliggande studie med en medforskare? Antagligen hade fler aspekter kunnat uppmärksammas, materialet blivit mer omfattande och fler reflektioner kunnat göras. Detta kan ses som en svaghet i metoden, att som ensam observatör kan saker gå en förbi - beroende på vilket fokus och vilken blick en har.

Det har varit en utmaning att ställa frågor och föra ett samtal som får den vuxne att reflektera över sitt användande av barnavdelningen. Det har fått ta tid att komma dit, och det har krävts olika slags sätt att ställa frågor för att få de vuxna att fundera på Kanini och hur de förhåller sig till avdelningen. Samtidigt har det upplevts som om att de vuxna besökarna har uppskattat att prata om sitt besök. Det har varit tydligt att biblioteket ligger många användare nära och att det är något som de gärna pratar om och har en åsikt eller en tanke kring.

Däremot har det varit svårt att prata med de vuxna användare som jag inte kunde kommunicera på svenska eller engelska med, och tyvärr uteblir därför deras tankar kring Kanini. Det är en svaghet i föreliggande studie, eftersom allas röster är viktiga.

Resultatet speglar inte alla vuxnas användande av Kanini. Jag har fått med en del av de vuxna som besöker Kanini, och jag har pratat med en del. Syftet har dock inte varit att generalisera, utan få en förståelse för hur vuxna använder barnavdelningen Kanini. Four Space model har fungerat som ett redskap för att skapa förståelse för vilka olika platser och funktioner biblioteket kan ha, och har stämt in väl på barnavdelningen Kanini. Det är just visionen om hur biblioteket kan se ut som förenar modellen och den fysiska utformningen av Kanini, vilket har märkts genom att studiet av både styrdokument och analysen av materialet från deltagande observationer har rymts inom modellen. Utifrån studiens syfte och frågeställningar tycker jag att denna modell har passat bra. Samtidigt så är modellen så omfattande i sitt innehåll, att den passar till många biblioteksmiljöer och nyttjas flitigt i ett flertal olika studier, vilket kan tolkas som att den är ett populärt och användbart teoretiskt analysredskap. Samtidigt är endast four space model som teoretiskt ramverk inte tillräckligt för att få en djupare förståelse för vuxnas användning av Kanini, varpå begreppen modrande och delaktighet har varit ett gott komplement. Begreppen fördjupar modellen genom att ge ingångar till de vuxnas perspektiv. Dessa begrepp har synliggjort vuxnas handlingar och värderingar i nyttjandet av barnavdelningen, och påvisar en egen kultur som skapas i vuxnas besök på Kanini.

En vidare fråga hade varit att närmre undersöka vilka som besöker Kanini. Ett av målen med den nya barnavdelningen har varit att locka till sig en bredare användargrupp. Genom min studie blir det tydligt att alla faciliteter som Kanini har gör att många vuxna kommer till Kanini, men att det också är en fråga om vilka som har socioekonomiska förutsättningar att ta sig dit. Fler högutbildade än lågutbildade tenderar att besöka biblioteket enligt SOM-undersökningar (Höglund 2017), något som även uppmärksammas i styrdokumenten kring Kanini (se Malmö Stadsbibliotek 2017 & 2014). I analysen framträder även hur många vuxna framhåller en traditionell bild av biblioteket som bildningsfunktion. En klassaspekt hade därför kunnat vara intressant att utgå från i vidare forskning, av båda dessa anledningar. Frågan om vilka som besöker Kanini har inte varit en del i denna studie att undersöka, men den har funnits med latent som en intressant aspekt hela vägen från idé till utförande och slutförande av denna studie.

En annan intressant del att titta närmre på är föreställningar kring bibliotekets funktion i förhållande till bibliotekets utveckling. Det framkommer i både min analys men även i de rapporter som jag diskuterar i analysen, att det finns en traditionell uppfattning om bibliotekets funktion samtidigt som biblioteket har gått in i en förändringsfas som ämnar utforma sig efter användares behov. Genom resultatet från denna studie som handlar om vuxnas användning av barnavdelningen Kanini, verkar det finnas en tendens från människor att ifrågasätta och ställa sig tveksamma till förändringsidéer och hålla kvar vid den traditionella uppfattningen om bibliotekets funktion, samtidigt som de i praktiken ändå uppskattar själva förändringen.

Sammanfattning

Inledningsvis skildras den förändring som folkbiblioteket befinner sig i, till följd av en samhällsomvandling där biblioteken i allt större omfattning kliver ur sin traditionella roll som en plats huvudsakligen för bildning genom boken, till att istället bredda sin funktion i att förmedla kunskap och kultur genom upplevelse. En förändring som förorsakar i huvudsak två motsättningar kring uppfattningen om bibliotekets vara. Förändringen av folkbiblioteket är grunden till uppsatsens problemområde, som tar sitt avstamp i Malmö Stadsbiblioteks barnavdelning Kanini som efter en omfattande förnyelse öppnade hösten 2016.

Kaninis uppbyggnad bygger på visionen om att skapa ett modernt, nytänkande och upplevelsefyllt biblioteksrum för barn i åldern 0-8 år och deras vuxna, och är utformat efter delaktighetsprocesser. Miljön och dess innehåll tänjer på gränserna för vad ett folkbibliotek kan vara, och utgör en kontrast till det traditionella biblioteksrummet. Avdelningen riktar sig till barn och deras vuxna, och de vuxna introducerar platsen för barnen. Detta gör vuxna till en viktig, tillika ganska utforskad användargrupp på Kanini, och det är denna användargrupp studien har inriktat sig på. Hur använder de vuxna barnavdelningen – och hur förhåller sig de vuxna till barnavdelningen? Och hur är rummet tänkt att användas? Dessa frågor har studien avsett att undersöka.

Den metodologiska forskningsansatsen har utgjorts av en mikroetnografisk forskningsdesign, och det empiriska materialet har bestått av deltagande observationer samt studiet av styrdokument. Avsikten var att studera en specifik kultur i en grupp, de vuxna användarnas nyttjande av barnavdelningen Kanini ses i detta sammanhang som en specifik kultur vilken karaktäriseras av särskilda värden och handlingar. Studien har således varit av kvalitativ sort. Styrdokumentet användes för att få en bild av hur Kanini är tänkt att användas. Tillsammans utgör dessa material empirin som syftar till att svara till studiens intentioner - att undersöka hur vuxna använder Kanini i förhållande till hur Kanini är tänkt att användas. Styrdokument såväl som fältanteckningar från deltagande observationer har analyserats och tematiserats genom kvalitativ textanalys, som utmynnat i kategorier vilka representerar de centrala fynd som varit intressanta för frågeställningarna.

I analysen har inledningsvis kategorier från studiet av styrdokumentet presenterats. Därefter har dessa kategorier integrerats i analysen av materialet från deltagande observationer. I analysen har ett teoretiskt ramverk bestående av Four Space model tillsammans med begreppen modrande och delaktighet använts. Four Space model har använts för att förstå hur och varför biblioteksrummet för barn används utifrån en nytänkande och modern vision om det framtida biblioteksrummet. Begreppen modrande och delaktighet har använts för att förstå vuxnas användning av Kanini, och synliggör vuxnas handlingar och värderingar i nyttjandet av barnavdelningen Kanini.

Resultatet visar att det finns likheter i hur Kanini är tänkt att användas, och hur de vuxna använder avdelningen. Kanini funktion som mötesplats och som en plats för lärande, blir framträdande både i beskrivningen av tanken med Kanini, och i de vuxnas nyttjande av den. Här i skönjs därmed vissa likheter i hur Kanini är tänkt att användas, och hur Kanini används av vuxna. Det blir tydligt

att det finns ett nära band mellan vuxna och barn i användningen av barnavdelningen, där de vuxna använder Kanini med sina barn. Nyttjandet av Kanini kan förstås genom att barnavdelningen har funktioner och en miljö som underlättar modrandemålen, vilka innebär att skydda, socialisera och stödja barnets utveckling. Miljön och funktionerna har möjliggjorts genom delaktighetsprocesser där barn och vuxna har varit delaktiga i att utforma verksamheten.

I analysen framträdde en dikotomi i vuxnas uppfattning om Kanini, och hur de använder den i praktiken. Många vuxna gav uttryck för en traditionell uppfattning om Kanini, med bibliotekets roll som bildningsförmedlare – samtidigt som de vuxna beskriver hur de under sitt besök använder miljön på det sätt som den uppmuntrar till, på ett lekfullt sätt. Det kan förstås som att många vuxna är skeptiska till förändringen av biblioteket, samtidigt som de uppskattar själva förändringen. Uppfattningen om samt det praktiska nyttjandet av barnavdelningen på Kanini, utgör således ett praktiskt exempel på den friktion om bibliotekets vara som inledningsvis skildras i uppsatsen.

Uppsatsen avslutades med reflektioner kring arbetet med studien, samt förslag på vidare forskning. Här gavs dels förslag om att vidare studera föreställningar som finns om bibliotek i relation till bibliotekets utveckling, dels att fokusera på vilka som faktiskt besöker Kanini, då ett syfte med den nya barnavdelningen var att locka en bredare användargrupp.

Källförteckning

- Arvastson, Gösta och Ehn, Billy (2009) *Etnografiska observationer*. Studentlitteratur: Lund
- Bauman, Z. (1998), *Globalisation. The Human Consequences*, Policy Press, Cambridge, MA.
- Biblioteksstyrelsen (2008). *Fremtidens biblioteksbetjening af børn* (2008). København: Biblioteksstyrelsen. Hämtad från: https://www.db.dk/files/Fremtidens_biblioteksbetjening_af_boern.%20Rapport%20februar%202008.pdf
- Bryman, Alan (2012) *Social research methods*. 4th edition. Oxford : Oxford University Press
- Carlgren F. och Ekman C. (2010). *Det älskade biblioteket: en diskursanalys av debatten kring Malmö stadsbiblioteks visioner*. Masteruppsats. Avd. för ABM och bokhistoria. Lunds universitet, 2010
- Carlsson, H. (2013). *Den nya stadens bibliotek: Om teknik, förnuft och känsla i gestaltningen av kunskaps- och upplevelsestadens folkbibliotek*. Doktorsavhandling, Lunds universitet, Lund, Lund Studies in Arts and Cultural Sciences 3. Hämtad 2018-02-15 från <http://portal.research.lu.se/ws/files/6166490/4064813.pdf>
- Choemprayong Songphan och Barbara M. Wildemuth (2017) Case Studies. I *Applications of social research methods to questions in library and information science*. (Red) Barbara M. Wildemuth (2017) Santa Barbara California: Libraries unlimited. Second edition.
- Ehn, Billy & Löfgren, Orvar (2001) *Kulturanalyser*. Gleerup:Malmö
- Ehn, Billy & Löfgren, Orvar (2012) *Kulturanalytiska verktyg*. Gleerup:Malmö
- Fried, Hédi (2018, 9 februari) *Biblioteken får inte abdikera*. Dagens Nyheter. Hämtad 2018-02-15 från: <https://www.dn.se/kultur-noje/hedi-fried-biblioteken-far-inte-abdikera/>
- Giddens, Anthony (1991) *Modernity and Self-identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Stanford Calif: Stanford Univ.
- Hultgren, Frances & Johansson, Barbro (2010) *Rum för de yngsta – barns och föräldrars delaktighet i kulturverksamheter*. Borås : Höskolan i Borås.
- Hultgren, Frances och Johansson Barbro (2018) *Att utforma ett barnbibliotek tillsammans med barn: delaktighetsprocesser på Malmö Stadsbibliotek*. Borås: Höskolan i Borås
- Hvenegaard Rasmussen, Jochumsen (2000) *Gör biblioteket en forskel?* København : Danmarks Biblioteksforening. 1:a utgåvan.
- Hvenegaard Rasmussen, Casper, Jochumsen Henrik (2007) Problems and possibilities: The public library in the borderline between modernity and late modernity. *The library quarterly* Vol. 77 (1) s. 45-59
- Hvenegaard Rasmussen, Jochumsen & Skot-Hansen (2011) *Biblioteket i byudviklingen : oplevelse, kreativitet og innovation*. Danmarks Biblioteksforening
- Högdahl, Elisabeth (2009) *Välja sina ord*. (Red) Gösta Arvadsson & Billy Ehn. I *Etnografiska observationer*. Studentlitteratur: Lund
- Höglund, L. (2017). *Biblioteken fortsatt välanvända med höga betyg*. I *Larmar och gör sig till. SOM-undersökningen 2016*. (Red) U. Andersson, J. Ohlsson, H. Oscarsson & M. Oskarsson. SOM-rapport nr 70 (s. 329-341). Göteborg: SOM-institutet

- Jensen, T., & Buchhave, B. (2009). *Fremtidens børnebibliotek i konkret udformning. Rapport om projektet "Det (næsten) bogløse børnebibliotek": Rapport til børnebiblioteket*. Aalborg Hovedbibliotek
- Jochumsen Henrik & Rasmussen Hvenegaard, Casper (2010) Från läsesal till levande bibliotek- barn, ungdomar och biblioteksrummet. I Kerstin Rydsjö, Frances Hultgren, Louise Limberg (Red.) *Barnet, platsen, tiden : teorier och forskning i barnbibliotekets omvärld*. Stockholm : Regionbibliotek Stockholm
- Jochumsen Henrik, Hvenegaard Rasmussen Casper, och Skot-Hansen Dorte (2012), "The four spaces – a new model for the public library", *New Library World*, Vol. 113 Iss 11/12 pp. 586 – 597.
doi:10.1108/03074801211282948
- Johansson, Barbro (2013) Kvalitativ barndomsforskning. I *Att involvera barn i forskning och utveckling*. (Red) Barbro Johansson och MariAnne Karlsson (2013) Lund: Studentlitteratur
- Johansson, Karin (2013) *Projektplan – Barnbiblioteket*. Malmö Stadsbibliotek
Tillgänglig: <https://projektlillaslottet.wordpress.com/om/>
- Johansson, Karlsson och Hillén (2013) Avslutning. I *Att involvera barn i forskning och utveckling*. (red) Barbro Johansson och MariAnne Karlsson. Lund: Studentlitteratur
- Lundgren, Lena. (2007) *Rum för barn: möjligheternas bibliotek. En studie inom det nordiska projektet I Gulvhøyde*. Stockholm: Stockholm Regionbibliotek
- Malmö Stadsbibliotek Kulturförvaltningen (2009) *Verksamhet 2009: Uppdrag, mål och aktiviteter*. Tillgänglig:
<http://malmo.se/filearchive/Biblioteken/Verksamhetsplan-Stadsbiblioteket09.pdf>
- Malmö Stadsbibliotek (2014) *Konceptbeskrivning för Lilla Slottet*. Tillgänglig:
https://projektlillaslottet.files.wordpress.com/2014/09/msb_lillaslottet_digital.pdf
- Malmö Stadsbibliotek (2017) *Vägen till Kanini – Slutrapport för Lilla Slottet*.
Tillgänglig :
<https://projektlillaslottet.files.wordpress.com/2014/02/slutrappport-lilla-slottet.pdf>
- Malmö Stad (2018) *Drag queen story hour*. Hämtad 2018-04-12 från:
<https://malmo.se/Kultur--fritid/Biblioteken/Vara-bibliotek/Stadsbiblioteket/Nyheter-Stadsbiblioteket/2018-01-23-Drag-Queen-Story-Hour.html>
- Malmö Stad (2018) *Visning av Kanini*. Hämtad 2018-03-18 från:
<http://malmo.se/Kultur--fritid/Biblioteken/Vara-bibliotek/Stadsbiblioteket/Barn-och-unga/Kanini-0-8-ar/Visning-av-Kanini.html>.
- Malmö Stadsbibliotek (2018) *Lilla Slottet – följ med på resan mot det nya barnbiblioteket*. Hämtad 2018-03-03 från:
<https://projektlillaslottet.wordpress.com/om/>
- Michnik, Katarina (2018) *Samhällets allt-i-alla?: Om folkbibliotekens sociala legitimitet*. Borås: Högskolan Borås.
- Nordic Public Libraries 2.0 (2010) *Danish Agency for Libraries and Media*. Köpenhamn.
- Ruddick, Sara (1990) *Maternal thinking towards a politics of peace*. London Women's Press.

- Svensson, Per (2018, 1 februari) *Slagborrar istället för böcker - biblioteken har ett identitetsproblem*. Dagens nyheter. Hämtad 2018-02-15 15 från: <https://www.dn.se/ledare/signerat/per-svensson-slagborrar-istallet-for-bocker-biblioteken-har-ett-identitetsproblem/>
- Tank, Elsebeth (2009, 13 maj) *Skym inte en ljus röst!* Sydsvenska Dagbladet. Hämtad 2018-02-20 från: <https://www.sydsvenskan.se/2009-08-13/skym-inte-en-ljus-framtid>
- Tank, Elsebeth (2009, 27 oktober) *Mot en plats i Malmöhjärtat*. Sydsvenskan. Hämtad 2018-02-15 från: <https://www.sydsvenskan.se/2009-10-27/mot-en-plats-i-malmohjartat>
- Vetenskapsrådets expertgrupp för etik (2011). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet. (Vetenskapsrådets rapportserie 2011:1).
- Wildemuth M. Barbara (2017) Participant observation. I *Applications of social research methods to questions in library and information science*. (Red) Barbara M. Wildemuth (2017) Santa Barbara California: Libraries unlimited. Second edition.
- Yin K. Robert (2006) *Fallstudier: Design och genomförande*. Malmö: Liber
- Zhang Yan och Barbara M. Wildemuth (2017) Qualitative analysis of content. I *Applications of social research methods to questions in library and information science*. (Red) Barbara M. Wildemuth (2017) Santa Barbara California: Libraries unlimited. Second edition.

Bilaga 1. Informationsbrev

Hej!

Mitt namn är Elin Holmer och jag skriver min masteruppsats i Biblioteks-och informationsvetenskap vid Borås Högskola. I min uppsats studerar jag hur vuxna använder barnavdelningen Kanini, och vilka uppfattningar som finns om Kanini. Därför är jag här och deltar i besök och aktiviteter – om det går bra för Dig/Er!

I min studie är Du/Ni anonyma – jag kommer inte att använda namn eller personliga uppgifter.

Om Du/Ni undrar över något får Du/Ni gärna kontakta mig på:
elin.holmer@live.se

Tack!